

IUS ECCLESIAE ET VERITAS

TRIBUNÁL

Informácie a články z kánonického a konfesného práva
<http://tribunal.kapitula.sk>

1/2006
V. ročník

OBSAH ČÍSLA

ÚVODNÍK

**FILOZOFIA PRÁVA
BENEDIKTA XVI.** 1
prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

DOKUMENTY

**INŠTRUKCIA
O ROZPOZNÁVANÍ
POVOLANIA U OSÔB
S HOMOSEXUÁLNOU
ORIENTÁCIOU Z HĽADISKA
ICH PRIJATIA DO SEMINÁRA
A POZVANIA K SVIATOSTNEJ
VYSVIACKE** 2
*Kongregácia pre katolícku
výchovu*

NÁUČNÉ ČLÁNKY

ZO SVIATOSTNÉHO KÁNONICKÉHO PRÁVA

**PROBLEMATIKA ĽUDSKEJ
ZRELOSTI S OSOBNÝM
ZRETELOM NA SVIATOSŤ
MANŽELSTVA A KŇAZSTVA** 5
prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

Z TRESTNÉHO KÁNONICKÉHO PRÁVA

**PORUŠENIE
SPOVEDNÉHO TAJOMSTVA
A S TÝM SÚVISIACE TRESTY** 10
Mons. ICDr. Juraj Kamas, PhD.

Z TRESTNÉHO KÁNONICKÉHO PRÁVA

TRESTNÉ KÁNONICKÉ PRÁVO 15
prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

Z MANŽELSKÉHO KÁNONICKÉHO PRÁVA

**PROBLEMATIKA DELEGABILITY
PRE PRÍPADY
SANATIO IN RADICE** 22
ICLic. Jozef Šimurdiak

INFORMÁCIE

NOVÍ KARDINÁLI 27
ICLic. Jozef Skupin

FILOZOFIA PRÁVA BENEDIKTA XVI.

Encyklika „Deus Caritas est“ je rozdelená na dve časti. V prvej časti pápež zavádza poriadok nielen do manželského práva, ale vôbec do celého ľudského spolunažívania, vysvetľujúc rôzne názvy i rôzne druhy lásky, ktorá nemôže byť láskou neporiadku a chaosu, či dokonca páchania zla, ale naopak musí tu byť jasné „ordo amoris“ čiže poriadok lásky. A tým pevným bodom, najvyšším princípom i normou takéhoto poriadku je Boh, ktorý je láska sama osebe, lebo Boh je láska, Deus Caritas est! Od neho sa odvodzuje každý iný poriadok lásky, v čom je nám Kristus príkladom „par excellance“. Možno povedať, že ak jeho predchodca blahej pamäti Ján Pavol II. v apoštolskej konštitúcii *Sacrae disciplinae leges* píše o práve ako o nevyhnutnom predpoklade alebo báze pre rast a rozvoj pastoračných aktivít a iných prejavov lásky, Benedikt XVI. ide opačnou cestou, keď hovorí najprv o láske, ktorá však právo nevyklučuje, ale ho predpokladá, ba on lokalizuje právo priamo do centra, do ohníka tejto lásky. Právnu autoritu odvodzuje od autority Lásky. Aj pre neho rozhodnutia tejto autority mu neboli vždy po vôli: netúžil byť biskupom ani prefektom a možno oprávnené predpokladať, že ani pápežom. Ale všetko vysvetľuje medveď sv. Kolumbiána s batohom, ktorý sa nachádza v jeho erbe. Aj on niesol (i nesie) svoje životné pastierske úlohy ponížene a verne s vedomím, že mu je dopriate zotrvať práve pre toto „bremeno“, ktoré je Pánovým bremenom a on ho nesie, v blízkosti svojho Pána. Toto je v istom zmysle augustínovské chápanie pastoračných úloh a súčasný Petrov nástupca tak dáva toto augustínovské chápanie aj právu, lebo každé ľudské právo má predovšetkým rozmer služby: ani svetskému právu sa nesmie dávať rozmer moci, ale služby v prospech spoločného dobra a rovnako aj kánonické právo má pastoračný, a teda služobný cieľ.

V druhej časti upúta postoj Juliána apostatu. Na jeho živote možno pocho-

piť, že ak právo stratí svoj augustínovský rozmer, vystavuje kresťanskú vieru riziku zdiskreditácie s dramatickými až tragickými následkami pre človeka, ktorý sa odvracia od kresťanstva a vrhá do náručia pohanstva (dnes novopohanstva). Pre tu spomínané dôvody mi nerobí problém použiť namiesto slova „caritas“ slovo „ius“: obe môžu mať rôzne formy vonkajšieho prejavu, obe nutne nemusia byť ani príjemné (služba malomocnému alebo inak chorému nemusí byť vôbec príjemnou, ale rovnako ani služba právu a spravodlivosti...), ale iba musia byť tými, ktorí ich vykonávajú, istým spôsobom milované... Lebo obe majú svoj zmysel v tom, že „Deus Caritas est“. A tak, ak milujeme Boha, milujeme aj kresťanskú „caritas“ i kresťanské „ius“, lebo za nimi vidíme svojho bližného. Ďakujeme tým, ktorí nás učia milovať právo majúce prameň a základ v Bohu, milovať ho aj vtedy, ak nám zachovávanie jeho noriem nemusí byť vždy príjemné...

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

INŠTRUKCIA

O ROZPOZNÁVANÍ POVOLANIA U OSÔB S HOMOSEXUÁLNOU ORIENTÁCIOU Z HĽADISKA ICH PRIJATIA DO SEMINÁRA A POZVANIA K SVIATOSTNEJ VYSVIACKE

ÚVOD

V súlade s učením Druhého vatikánskeho koncilu a zvlášť s dekrétom *Optatam totius*¹ o kňazskej výchove Kongregácia pre katolícku výchovu vydala viaceré dokumenty za účelom napomáhania vhodnej integrálnej formácii budúcich kňazov a poskytla tak správnu orientáciu a presné predpisy týkajúce sa rôznych aspektov tejto formácie.²

Medzitým aj Biskupská synoda v roku 1990 sa zaoberala kňazskou formáciou v súčasných podmienkach života so zámerom prispieť k naplneniu koncilovej nauky a urobiť ju konkrétnejšou a naliehavejšou v súčasnom svete. Následne po tejto synode vydal Ján Pavol II. posynodálnu

Kardinál Zenon Grocholewski,
prefekt Kongregácie pre katolícku výchovu

Arcibiskup John Michael Miller, CSB,
sekretár Kongregácie pre katolícku výchovu

1. CONCILIO ECUMENICO VATICANO II, *Decreto sulla formazione sacerdotale* (28 ottobre 1965); AAS 58 (1966), 713-727.
2. Porov. CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA, *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* (6 gennaio 1970; edizione nuova, 19 marzo 1985); *L'insegnamento della filosofia nei Seminari* (20 gennaio 1972); *Orientamenti educativi per la formazione al celibato sacerdotale* (11 aprile 1974); *Insegnamento del Diritto Canonico per gli aspiranti al sacerdozio* (2 aprile 1975); *La formazione teologica dei futuri sacerdoti* (22 febbraio 1976); *Epistula circularis de formatione vocationum adularum* (14 luglio 1976); *Istruzione sulla formazione liturgica nei Seminari* (3 giugno 1979); *Lettera circolare su alcuni aspetti più urgenti della formazione spirituale nei Seminari* (6 gennaio 1980); *Orientamenti educativi sull'amore umano - Lineamenti di educazione sessuale* (1 novembre 1983); *La Pastorale della mobilità umana nella formazione dei futuri sacerdoti* (25 gennaio 1986); *Orientamenti per la formazione dei futuri sacerdoti circa gli strumenti della comunicazione sociale* (19 marzo 1986); *Lettera circolare riguardante gli studi sulle Chiese Orientali* (6 gennaio 1987); *La Vergine Maria nella formazione intellettuale e spirituale* (25 marzo 1988); *Orientamenti per lo studio e l'insegnamento della dottrina sociale della Chiesa nella formazione sacerdotale* (30 dicembre 1988); *Istruzione sullo studio dei Padri della Chiesa nella formazione sacerdotale* (10 novembre 1989); *Direttive sulla preparazione degli educatori nei Seminari* (4 novembre 1993); *Direttive sulla formazione dei seminaristi circa i problemi relativi al matrimonio ed alla famiglia* (19 marzo 1995); *Istruzione alle Conferenze Episcopali circa l'ammissione in Seminario dei candidati provenienti da altri Seminari o Famiglie religiose* (9 ottobre 1986 e 8 marzo 1996); *Il periodo propedeutico* (1 maggio 1998); *Lettere circolari circa le norme canoniche relative alle irregolarità e agli impedimenti sia ad Ordines recipiendos, sia ad Ordines exercendos* (27 luglio 1992 e 2 febbraio 1999).

exhortáciu *Pastores dabo vobis*.³ Vo svetle tejto tak bohatéj nauky táto inštrukcia sa nezaobrá všetkými aspektmi citovej alebo sexuálnej povahy potrebnej pri skúmaní povolania počas celého formáčného procesu. Inštrukcia obsahuje normy týkajúce sa osobitnej problematiky, ktorá sa stala v súčasných podmienkach skutočne urgentnou: prijať alebo neprijať do kňazského seminára a pripustiť alebo nepripustiť k sviatostnej vysviacke kandidátov, u ktorých jasne existuje homosexuálna orientácia.

1. CITOVÁ ZRELOSŤ A DUCHOVNÉ OTCOVSTVO

Je stabilným učením Tradície Cirkvi, že sviatostnú vysviacku platne prijíma výlučne pokrstený človek mužského pohlavia.⁴ A prostredníctvom sviatosti kňazstva Duch Svätý pripodobňuje kandidáta novým a špecifickým titulom samému Kristovi: kňaz naozaj sviatostne sprítomňuje Krista ako Hlavu, Pastiera a Ženícha Cirkvi.⁵

Z dôvodu tohto pripodobnenia sa Kristovi celý život vysväteného služobníka musí byť oživovaný z daru celej jeho osoby Cirkvi a zo skutočne autentickej pastoračnej lásky.⁶

Preto kandidát sviatostnej vysviacky musí dosiahnuť stav citovej zrelosti. Takáto zrelosť ho robí spôsobilým nadväzovať správne postoje ako k mužom, tak aj k ženám, a rozvíjať tak v sebe samom skutočný zmysel pre duchovné otcovstvo vo vzťahu k duchovnému spoločenstvu, ktoré mu bolo zverené do pastoračnej starostlivosti.⁷

2. HOMOSEXUALITA A SVIATOSTNÁ SLUŽBA

Od Druhého vatikánskeho koncilu až podnes sa viaceré dokumenty Magistéria Cirkvi – zvlášť Katechizmus Katolíckej cirkvi – zaoberali a predložili učenie Cirkvi o homosexualite. Katechizmus Katolíckej cirkvi rozlišuje medzi homosexuálnymi skutkami a homosexuálnou orientáciou. Čo sa týka homosexuálnych skutkov, Cirkev učí, že v Svätom písme sú takéto skutky považované za ťažké hriechy. Taktiež Tradícia Cirkvi ich vždy chápala ako skutky vnútorne nemorálne, ktoré sú v rozpore s prirodzeným zákonom. To znamená, že Cirkev ich v nijakom prípade nemôže posudzovať inak. Čo sa týka homosexuálnej orientácie, v ktorej sa nachádza istý počet mužov a žien, ide o stav objektívnej vnútornej dezorientácie,

ktorá pre iných, ale aj pre nich samých je určitým druhom ťažkosťou. Treba sa voči nim správať s rešpektom, aký patrí každému človeku a treba sa vyhnúť voči nim každej forme nespravodlivej diskriminácie. Aj oni sú povolaní realizovať vo svojom živote Božiu vôľu a spájať svoj život s obeťou kríža nášho Pána vo všetkých ťažkostiach, ktoré ich môžu postretnúť.⁸

V súlade s týmto učením Kongregácia pre katolícku výchovu potom ako si vypočula stanovisko Kongregácie pre sviatosť a Boží kult, považuje za nevyhnutné jasne potvrdiť, že Cirkev – hoci hľadá na osoby s homosexuálnou orientáciou s rešpektom⁹ – nemôže dovoliť, aby boli prijímané do kňazského seminára a pripustené k sviatostnej vysviacke osoby praktizujúce homosexualitu alebo majú homosexuálnu orientáciu, alebo sú zástancami tzv. kultúry gayov.¹⁰

Tieto osoby sa nachádzajú v situácii, ktorá im skutočne a ťažko prekáža vytvárať správne vzťahy s inými osobami, mužmi a ženami. Tieto negatívne konzekvencie, ktoré môžu nastať, nie sú zanedbateľné v súvislosti s osobami homosexuálnej orientácie, ak by boli pripustené k sviatostnej vysviacke. Ale ak by šlo o homosexuálne tendencie existujúce iba ako prechodný problém, ako napríklad počas dospievania, tieto musia byť evidentne vylúčené najmenej tri roky pred diakonskou vysviackou.

3. ROZPOZNANIE VHODNOSTI KANDIDÁTOV ZO STRANY CIRKVI

V každom kňazskom povolaní treba rozlišovať dva od seba neoddeliteľné aspekty: Boží dar na jednej strane a zodpovedná sloboda človeka na druhej strane. Povolanie je darom Božej milosti, ktorý sa prijíma prostredníctvom Cirkvi a pre službu Cirkvi. Človek odpovedá na toto božie volanie tým, že sa slobodne obetuje Bohu v láske.¹¹

Nestačí iba túžba človeka stať sa kňazom, lebo nijaký človek nevlastní právo na prijatie sviatostnej vysviacky. Cirkvi prináleží právo i povinnosť rozlíšiť vhodnosť – stanovením potrebných kritérií na prijatie sviatostí ustanovených Kristom – tých, ktorí sa uchádzajú o vstup do kňaz-

3. GIOVANNI PAOLO II, *Esortazione apostolica post-sinodale Pastores dabo vobis* (25 marzo 1992): AAS 84 (1992), 657-864.

4. Porov. CIC, can. 1024 e CCEO, can. 754; GIOVANNI PAOLO II, *Lettera apostolica sull'Ordinazione sacerdotale da riservarsi soltanto agli uomini* (22 maggio 1994): AAS 86 (1994), 545-548.

5. Porov. CONCILIO ECUMENICO VATICANO II, *Decreto sul ministero e la vita dei presbiteri* (7 dicembre 1965), n. 2: AAS 58 (1966), 991-993; n. 16: AAS 84 (1992), 681-682.

Čo sa týka pripodobnenia sa Kristovi ako Ženíchovi Cirkvi, *Pastores dabo vobis* uvádza: „Kňaz je povolaný byť živým obrazom Krista ako Ženícha Cirkvi, (...) a preto je povolaný vo svojom duchovnom živote na prežívanie takej lásky, akú má Kristus k svojej neveste Cirkvi. Jeho život musí oživovať a stvárnovať aj tento snúbenecký vzťah, ktorý od neho vyžaduje byť svedkom Kristovej lásky k Cirkvi.“ (n. 22): AAS 84 (1992), 691.

6. Porov. n. 14: AAS 58 (1966), 1013-1014; n. 23: AAS 84 (1992), 691-694.

7. Porov. CONGREGAZIONE PER IL CLERO, *Direttorio Dives Ecclesiae per il ministero e la vita dei presbiteri* (31 marzo 1994), n. 58.

8. Porov. *Catechismo della Chiesa Cattolica* (edizione tipica, 1997), nn. 2357-2358.

Porov. aj ďalšie dokumenty Kongregácie pre nauku viery: *Dichiarazione su alcune questioni di etica sessuale* (29 dicembre 1975); *Lettera omosessualità problema a tutti i vescovi della Chiesa Cattolica sulla cura pastorale delle persone omosessuali* (1 ottobre 1986); *Alcune considerazioni concernenti la risposta a proposte di legge sulla non discriminazione delle persone omosessuali* (23 luglio 1992); *Considerazioni circa i progetti di riconoscimento legale delle unioni tra persone omosessuali* (3 giugno 2003).

Čo sa týka homosexuálnej orientácie, list *Homosessualità problema* uvádza: „Zvláštna sexuálna orientácia homosexuála, hoci nie je sama osebe hriechom, predstavuje viac alebo menej silnú tendenciu voči skutkom, ktoré sú z morálneho hľadiska sami osebe hriechnymi. Z tohto dôvodu aj samotná homosexuálna orientácia sa musí objektívne považovať za anomáliu.“ (n. 3).

9. Porov. *Catechismo della Chiesa Cattolica* (edizione tipica, 1997), n. 2358; porov. CIC, can. 208 e CCEO, can. 11.

10. Porov. CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA, *A memorandum to Bishops seeking advice in matters concerning homosexuality and candidates for admission to Seminary* (9 luglio 1985); *Congregazione per il Culto Divino e la Disciplina dei Sacramenti, Lettera* (16 maggio 2002): *Notitiae* 38 (2002), 586.

11. Porov. nn. 35-36: AAS 84 (1992), 714-718.

ského seminára¹² a sprevádzať ich počas rokov formácie a pozvať ich k sviatostnej vysviacke, ak usúdi, že vlastnia požadované vlastnosti.¹³ Formácia budúcich kňazov sa musí rozvíjať v štyroch oblastiach: ľudskej, duchovnej, intelektuálnej a pastoračnej.¹⁴ Zvlášť treba zdôrazniť, že práve ľudská formácia je mimoriadne dôležitá, lebo ona je základom a na nej stojí každá iná formácia.¹⁵ Aby bol kandidát pripustený k diakonskej vysviacke Cirkev musí overiť okrem iného aj to, či už dosiahol stav citovej zrelosti.¹⁶

Pozvať a pripustiť k prijatiu sviatostnej vysviacky je osobnou zodpovednosťou diecézneho biskupa¹⁷ alebo vyššieho predstaveného inštitútu zasväteného života a spoločnosti apoštolského života. Diecézny biskup alebo spomínaný vyšší predstavený potom ako si vypočuje mienku za formáciu zodpovedných osôb, musí dospieť k morálnej istote, že kandidát vlastní požadované vlastnosti. Avšak ak má o existencii týchto vlastností serióznou pochybnosť, nesmie kandidáta k sviatostnej vysviacke pripustiť.¹⁸

Rozpoznanie povolania a zrelosť kandidáta je aj vážnou úlohou rektora a iných formačných pracovníkov kňazského seminára. Pred každou sviatostnou vysviackou rektor musí vyjadriť svoj úsudok o kvalitách, ktoré od kandidáta požaduje Cirkev.¹⁹

Dôležitú úlohu pri rozpoznávaní vhodnosti na vysviacku prináleží aj špirituálom, ktorí – hoci sú viazaní tajomstvom – prispievajú k formácii vo vnútornom fóre. Špirituáli musia počas kolokvií kandidátovi pripomínať požiadavky Cirkvi týkajúce sa kňazskej čistoty a citovej zrelosti špecifickej pre kňaza, ako aj iné požadované vlastnosti.²⁰ Musí zhodnotiť všetky osobné kvality kandidáta a presvedčiť sa, či sa u neho nenachádzajú sexuálne poruchy nezlučiteľné s kňazským spôsobom života. Ak sa kandidát dopúšťa homosexuálnych skutkov alebo ak má homosexuálnu orientáciu, špirituál ho musí aj ako jeho spovedník presvedčiť a zaviazať vo svedomí, aby sa nedal vysvätiť. Avšak je isté, že prvým zodpovedným za svoju vlastnú formáciu je sám kandidát.²¹ Musí sám seba s dôverou zveriť rozpoznávaniu Cirkvi: biskupovi, ktorý pozýva k vysviacke; rektorovi kňazského seminára; špirituálovi a iným formačným pracovníkom seminára, ktorým biskup alebo vyšší predstavený zverili úlohu formovať budúcich kňazov. Bolo by veľmi nečestné, ak by kandidát skryl svoju homosexuálnu orientáciu a nechal sa – napriek všetkému – vysvätiť. Takýto postoj by nezodpovedal duchu pravdy, lojality a ústretovosti, ktorá má charakterizovať osobnosť pozvanú slúžiť Kristovi a jeho Cirkvi v kňazskej službe.

ZÁVER

Táto Kongregácia pripomína biskupom, vyšším predstaveným a všetkým zodpovedným majúcim a zainteresovaným osobám, aby plnili úlohu rozpoznávania vhodnosti kandidátov na sviatostnú vysviacku dôsledne a zodpovedne už od ich prijatia do kňazského seminára až po ich vysviacku. Toto rozpoznávanie nech vykonávajú v súlade s úlohami služobného kňazstva a v súlade s učením Cirkvi. Biskupi, konferencie biskupov a iní vyšší predstavení inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života nech bedlivo dohliadajú, aby normy tejto inštrukcie sa verne zachovávali pre dobro samých kandidátov na vysviacku, ale najmä preto, aby Cirkev mala vždy hodných kňazov a dobrých pastierov podľa Najsvätejšieho Srdca Ježišovho.

Najvyšší veľkňaz Benedikt XVI. dňa 31. augusta 2005 túto inštrukciu schválil a nariadil publikovať.

V Ríme 4. novembra 2005, na spomienku sv. Karola Boromejského, patróna kňazských seminárov

† Zenon kardinál Grochowski
prefekt

† J. Michael Miller, C. S. B.
sekretár

Autor prekladu:
prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

Preklad lektoroval:
ThDr. Alojz Frankovský, PhD.

---

a o jeho schopnosti vykonávať ministérium; takisto po riadne vykonanom vyšetrení svedectvo o stave jeho fyzického a duševného zdravia.“

20. Porov. nn. 50 e 66: AAS 84 (1992), 746-748 e 772-774. Porov. tiež *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, n. 48.

21. Porov. n. 69: AAS 84 (1992), 778.

12. Porov. CIC, can. 241, § 1: *“Do veľkého seminára má diecézny biskup prijímať iba tých, ktorých vzhľadom na ich ľudské, mravné, duchovné a intelektuálne vlohy, na ich telesné a duševné zdravie, ako aj na správny úmysel považuje za spôsobilých natrvalo sa venovať posvätným službám.”* Porov. tiež CCEO, can. 342, § 1.

13. Porov. *Optatam totius*, n. 6: AAS 58 (1966), 717. Porov. tiež CIC, can. 1029: *“Do posvätných rádov majú byť povyšovaní len tí, ktorí podľa rozumného úsudku vlastného biskupa alebo kompetentného vyššieho predstaveného a po zväžení všetkého majú neporušenú vieru, vedie ich správny úmysel, majú náležité znalosti, požívajú dobrú povesť, majú neporušené mravy a osvedčené čnosti a iné fyzické a duševné vlastnosti, primerané posvätnému rádu, ktorý majú prijať.”* Porov. tiež CCEO, can. 758.

Nepozvať k vysviacke toho, kto nemá požadované vlastnosti, nie je nijakou diskrimináciou. Porov. CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA, *Alcune considerazioni concernenti la risposta a proposte di legge sulla non discriminazione delle persone omosessuali* (23 luglio 1992).

14. Porov. nn. 43-59: AAS 84 (1992), 731-762.

15. Porov. tamtiež, n. 43: *“Kňaz povolaný byť živýzjom obrazom Krista, Hlavy a Pastiera Cirkvi, sa musí usilovať dosiahnuť v čo najväčšej možnej miere takú ľudskú dokonalosť, ktorá vyžaruje z Božieho Syna, ktorý sa stal človekom a je viditeľná na jeho postojoch voči iným ľuďom.”* AAS 84 (1992), 732.

16. Porov. tamtiež nn. 44 e 50: AAS 84 (1992), 733-736 e 746-748. Porov. tiež CONGREGAZIONE PER IL CULTO DIVINO E LA DISCIPLINA DEI SACRAMENTI, *Carta circular Entre las más delicadas a los Exc.mos y Rev.mos Senores Obispos diocesanos y demás Ordinarios canónicamente facultados para llamar a las Sagradas Ordenes, sobre Los escrutinios acerca de la idoneidad de los candidatos* (10 novembre 1997): *Notitiae* 33 (1997), 495-506, osobitne príloha č. V.

17. Porov. CONGREGAZIONE PER I VESCOVI, *Direttorio per il Ministero pastorale dei Vescovi Apostolorum Successores* (22 febbraio 2004), n. 88.

18. Porov. CIC, can. 1052, § 3: *“Ak biskup (...) pochybuje o tom, či kandidát je súci na prijatie posvätných rádov, nemá ho vysvätiť.”* Porov. tiež CCEO, can. 770.

19. Porov. CIC, can. 1051: *“Čo sa týka skrutínia o vlastnostiach, vyžadovaných u ordinanda, (...) je potrebné svedectvo rektora seminára alebo domu formácie o vlastnostiach, ktoré sa vyžadujú na prijatie posvätného rádu, čiže o správnej náuke, pravej nábožnosti, dobrých mravoch kandidáta*

PROBLEMATIKA ĽUDSKEJ ZRELOSTI

S OSOBITNÝM ZRETELOM NA SVIATOSŤ MANŽELSTVA A KŇAZSTVA

ÚVOD

V súčasnej dobe sa ľudská zrelosť musí vnímať ako problém, ktorým sa treba v Cirkvi i spoločnosti zaoberať. Táto štúdia je pokusom načrtnúť aspoň základné pojmy a východiská pre dôslednejšie premyslenie a prebádanie tohto vážneho problému novodobej civilizácie s osobitným zreteľom na zrelosť k manželstvu a kňazstvu. Najprv sa pokúsim definovať niečo, čo je veľmi ťažké definovať: ľudskú zrelosť. Potom vsadím problém ľudskej zrelosti do „sekularizovanej“ kultúry, ktorá je typická pre súčasnú dobu, a napokon sa pokúsim načrtnúť určité momenty a piliere výchovy smerujúce k dosiahnutiu ľudskej zrelosti, tak preveľmi potrebnej pre stabilitu súčasných manželstiev a rodín, vrátane kresťanských a stabilitu kňazstva.

I. POKUS O DEFINÍCIU ĽUDSKEJ ZRELOSTI

1.1. O ľudskej zrelosti

Arcibiskup Georges Gilson konštatuje, že v súčasnej dobe je „všeobecná kríza citovej oblasti človeka“. ¹ Pre tohto cirkevného hodnotára je zrelosť synonymom dospelosti, o ktorej píše toto: „Musíme im dovoliť (mladým ľuďom) stať sa dospelými v plnom zmysle slova. To znamená stať sa ľuďmi, ktorí si vedia správne zorganizovať sami svoj každodenný život, spočítať príjmy a výdavky, hospodáriť s vlastným majetkom, starať sa o svoj vonkajší výzor; i o to, aby nezabudli mať radosť, keď ich niekto navštívi. Dnes, hoci určitá sebestačnosť charakterizuje značný počet mladých ľudí, spomínaná výchova k tomu, aby mladík zobral starosť o svoj život do vlastných rúk, neprichádza sama od seba. Lebo hoci je pravda, že mládež už od detstva má svoju vlastnú izbu na osobné štúdium, má k dispozícii i vlastný dopravný prostriedok a slobodne si organizuje svoj čas, predsa však ostáva skutočnosťou, že mnohí udržiavajú riadny vzťah s rodičmi v tom zmysle, že každý týždeň v piatok večer im prinášajú špinavú bielizeň, aby im ju mama vyprala a vyžehlila. A v rodičovskom dome, hoci už bývajú inde, si udržiavajú vlastnú izbu... Hranica veku dospelosti sa posúva smerom hore a nedokáže ju zastaviť ani výchova k samostatnosti. Dnes sa hovorí, že až v tridsiatke končí detstvo a začína dospelosť.“ ²

Kardinál Mario Pompedda zase píše o zrelosti v súvislosti so zrelosťou cirkevného sudcu. Napriek tomu, že hovorí o špecifickej zrelosti sudcu, aj sudca je iba človek a tak z tejto zrelosti možno vydedukovať aj definíciu ľudskej zrelosti vôbec. Kardinál Pompedda najprv upriamuje pozornosť na určité predpoklady ľudskej zrelosti. Za prvý

predpoklad ľudskej zrelosti považuje vek. To znamená, že zrelý človek je taký, ktorý je vekom zrelý. ³ Ako druhý predpoklad zrelosti cirkevného sudcu považuje vysviacku. Avšak dôležitým aspektom, ktorý vystupuje z „vysviacky“ je preverka ich ľudskej zrelosti k vysviacke a to sa už dá aplikovať aj na tých, ktorí vysviacku neprijímajú, avšak majú primerane také isté vlastnosti ako tí, ktorí majú prijať vysviacku. Kardinál Pompedda sa pokúsil aj vymenovať tieto vlastnosti takto: „Majú správny úmysel, potrebné znalosti, dobrú povesť, neporušené mravy a vynikajúce čnosťami a inými fyzickými a psychickými vlastnosťami primeranými ich stavu, ktorý majú prijať.“

Potom sa kardinál Pompedda zaoberá ľudskou zrelosťou z psychologického i sociologicko-kultúrneho hľadiska, pričom uvádza nasledovné: „V čom spočíva ľudská zrelosť, nie je také jednoduché povedať. Snáď nebudem ďaleko od pravdy, ak poviem, že ju možno stotožniť so spôsobilosťou posudzovať seba samého a dobu, v ktorej človek žije. Z psychologického hľadiska prvým a základným uzáverom o zrelosti je, aby bol človek spôsobilý zriekať sa toho, čo je v ňom samom zlé: sebeckosť, lenivosť, osobných záujmov, predsudkov (...). Má byť človekom rozvážnym a pokojným v úsudku, ktorý je hlavným ovocím zrelosti. A to spočíva v spôsobilosti konať a posudzovať veci s nadhľadom a odstupom od vlastných osobných pohľadov a názorov, oslobodeným od predsudkov, dokázať prijať mienku alebo radu od iných, vedieť sa postaviť zoči-voči argumentáciám bez preceňovania sa alebo uzavretia do seba. (...) Avšak súčasťou ľudskej zrelosti je aj spôsobilosť posúdiť dobu, v ktorej (človek) žije, čo vonkoncom nespočíva v tom, že človek si dokáže zapamätať, že sa niekde niečo stalo. Ide o to, aby poznal kultúru doby, v ktorej žije. Naozaj, použil som slovo kultúra v jeho bežnom antropologickom význame, ktorý v sebe zahŕňa aj bežné spôsoby človeka. Zrelý človek nemôže nepoznať štýl života súčasných ľudí, rebríček ich hodnôt, ich spôsob uvažovania, ich bezprostredné reakcie. A s týmto poznaním sa musí spájať aj zrelý úsudok. A to je to nové: znamená to odosobniť sa a mať schopnosť vžiť sa do zmýšľania toho druhého človeka, alebo ešte lepšie: do jeho spôsobu konania.“ ⁴

Som presvedčený, že kardinál Pompedda naozaj dobre vystihol zrelosť človeka. Zrelosť je komplexným pojmom, ktorý má v sebe antropologický, sociologický i kultúrny aspekt. Zrelosť nie je iba intelektuálnym poznaním, ale aj citová stabilita a vyváženosť úsudku primeranému rozhodnutiam, ktoré človek dáva, berúc do úvahy aj charakteristické znaky doby a kultúry, v ktorej žije. Aby človek

1. G. GILSON, *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*, Spišské Podhradie 2001, s. 57.

2. Tamtiež, s. 114-115.

3. Porov. M. F. POMPEDDA, *Ľudský, odborný a ekleziálny profil cirkevného sudcu*, v: *Tribunál 2* (2004), s. 5.

4. M. F. POMPEDDA, *Ľudský, odborný a ekleziálny profil cirkevného sudcu*, v: *Tribunál 2* (2004), s. 5-6.

mohol uzavrieť manželstvo a v manželstve nájsť svoje vlastné šťastie a šťastím obohatiť aj ostatných, musí vstúpiť do manželstva ako prirodzene zrelý človek. Niečo podobné platí aj pri vstupe do duchovného stavu.

1.2. Rizikové faktory ľudskej zrelosti

Som si vedomý, že skutočnosť, ktoré negatívne vplyvajú na vývin človeka k zrelosti, je iste v súčasnej dobe mnoho, že naozaj ide o mnohoraké faktory, pričom niektoré naozaj treba brať individuálne vzhľadom na konkrétneho človeka (niečo na niektorého človeka pôsobí, na iného nie alebo pôsobí ináč). Spomeniem iba tri faktory alebo kategórie faktorov.

Prvým faktorom je transformácia, ktorá sa dotýka celej našej planéty. Túto transformáciu sprevádzajú viaceré sprievodné znaky, akými sú zanechávanie vidieckeho štýlu života a rast miest a s tým súvisiaca anonymita človeka, globalizácia problémov (ich problém sa stal aj našim problémom: skleníkový efekt, ťažba ropy, lokálne vojny, teroristické útoky a pod.), spriemyselňovanie (industrializácia), sila peňazí a spoločenského postavenia atď. Ako ťažko dozrieva človek, ktorý žije vo svete neustálych premien, osobnej profesionálnej nestability a obáv z budúcnosti, každodenného informačného nátlaku rôznych správ, informácií, názorov a zvlášť nie pozitívne, ale negatívne orientovaných a neustále spochybňovanie zaužívaných hodnôt a často profesionálne demagogických prístupov k človeku, nátlaku erotiky, pornografie, a komercializácie všemožného druhu. Takýto človek sa často ani v dospelosti nevie rozhodnúť čo vlastne chce, ako chce žiť, kde by sa chcel profesionálne uplatniť a často chce žiť na úkor iných, bez akýchkoľvek starostí a záväzkov alebo povinností.

Druhým vážnym faktorom je ústup, až strata kresťanskej viery v krajinách Európy. Prinajmenšom 1500 rokov formovalo kresťanstvo históriu našich krajín a dnes je našim dedičstvom. Avšak dedičstvo patrí minulosti. Aj kresťanstvo sa muselo podrobiť racionalistickému spochybňovaniu a praktickej ateizácii ako novej ideológii. Súčasná doba mi pripadá ako doba rozpadu Rímskej ríše a nájazdov barbarov. Slová Petrovho nástupcu viaznu v hluku a unáhľenosti tohto sveta. Niekedy sa zámerne tento „hlas“ spochybňuje, zatienuje, ignoruje. Podľa môjho názoru so stratou viery úzko súvisí aj vnútorná (ne)stabilita človeka, akoby človek stratil svoju vnútornú oporu, svoje vnútorné istoty, nádeje a očakávania z nadprirodzena. Ostáva mu už len tento uponáhľaný svet plný toľkej biedy a falošných nádejí. V človeku sa tento moment prejavuje, podľa môjho názoru, vnútorne destabilizujúco.

Tretím vážnym faktorom je sekularizácia (desakralizácia) tohto sveta a prítomnosť nových náboženstiev, zvlášť ázijských. Zoči-voči Cirkvi už nestojí iba štát, ale „konkurencia“ a príťažlivosť nových náboženských orientálnych hnutí. Pre mnohých sa kresťanstvo stalo už staromódnu záležitosťou a dávajú prednosť novým „moderným“ náboženským prúdmi. Akoby už Cirkev prestala byť „solou“ zeme a „svetlom“ sveta. Akoby stále mala menej a menej vnútorných síl povstať a schopiť sa a dosahovať väčší vplyv na spoločenské dianie. Zdá sa, akoby svet a Cirkev sa „rozišli“ každý svojím smerom a akoby jeden druhého ani nepotrebovali (dramatický rozchod náboženstva a kultúry). V človeku to spôsobuje určitý druh rozpoltenosti, akejsi duchovnej schizofrénie: ináč sa správa v kostole a ináč vo svete; ináč sa hovorí v kostole a ináč vo svete! A tých, ktorí sa usilujú usporiadať veci tohto sveta podľa evanjelia je stále menej a majú stále menší

vplyv. Človek si kladie otázky: komu alebo čomu vlastne má uveriť? Akým ideálom venovať svoje sily? A do podobných otázok alebo do egoizmu upadáva aj vtedy, keď by už mal byť dospelým, lebo už má na to „aj papier“ v podobe občianskeho preukazu alebo cestovného pasu, v ktorom je už jasne deklarovaná „plnoletosť“ a plná zodpovednosť za svoje činy a rozhodnutia.⁵

II. ĽUDSKÁ ZRELOSŤ V KONTEXTE SEKULARIZOVANEJ KULTÚRY

2.1. O sekularizovanej kultúre

Aby sa dalo zodpovedne pojednávať o sekularizovanej kultúre, ukazuje sa potrebné vysvetliť pojmy „kultúra“ a „sekularizácia“, nakoľko ide o pojmy síce používané v súčasnosti veľmi často, avšak nie vždy sa dobre pozná ich obsah.

2.1.1. Pojem „kultúra“

Z filozofického a teologického hľadiska pojednáva o kultúre profesor Ladislav Hanus vo svojom diele *Rozprava o kultúrnosti*.⁶ „Medzi kultúrou a kultúrnosťou je rozdiel. Kultúra je ľudská práca a výsledok tejto práce. Všetko, čo patrí k svetu, ľudskej potencii strie sa ako materiál. Je to popud od počiatku vyslovený Písmom: „Naplníte zem a podrobte si ju“, popud, ktorý ľudstvo poháňa vyspytovať a podrobiť si v službu celú skutočnosť. Už spoznávanie je istým spôsobom zmocnenia sa vecí. Koľko námahy sa vynaložilo na vyskúmanie sveta do šírky i hĺbky, sveta vonkajšieho, na posledné končiny, aby zmizli biele šľaky z máp, na vyskúmanie všetkých oblastí prírody... Poznanie je však iba prvé vytkadlo. Toť predpoklad pre inú činnosť, ktorou sa vec za vecou spracúva, nadobúda novú formu, priaha sa do služby človeka na uľahčenie, spríjemnenie, okrášlenie života – alebo ako nástroj na ničenie života. Ten istý spracovaný už produkt potom stáva sa materiálom pre nové spracovanie, dostáva novšiu, jemnejšiu formu a tak pokračuje pracujúci proces ľudský donekonečna. (...) Kapitalistický cieľ práce: profit je výkyv meštianstva a negatívny dôsledok liberálnej náuky. V podstate však meštianstvo má náruživý záujem o človeka, o preskúmanie jeho vnútorného sveta, o jeho usmerňovanie k ideálu klasickej rovnomernej rozvinutej osobnosti. Mešťan je náruživý vychovávatel. Táto kultúra ide do šírky. Ale tým, že sa zrieka jej transcendentných zriedel a za hlav-

5. K spomínaným trom faktorom porov. G. GILSON, *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*, Spišské Podhradie 2001, s. 55-56.

6. Profesor Ladislav Hanus sa narodil 26. 2. 1907 v Liptovskom Mikuláši. Teológiu študoval najprv na Vysokej škole bohosloveckej v Spišskej Kapitule a neskôr v Innsbrucku v Rakúsku. Po vysviacke na kňaza (24. 7. 1932 v Ružomberku) pôsobil ako kaplán v Spišských Vlachoch, v Spišskej Novej Vsi a v Ružomberku. V rokoch 1937-38 pôsobil ako katechéta v Kežmarku. V roku 1938 ho spišský biskup Ján Vojtaššák povolal na Vysokú školu bohosloveckú do Spišskej Kapituly, kde prednášal morálnu teológiu až do jej násilného zaujatia v roku 1950. V roku 1951 bol uväznený komunistickým režimom a odsúdený na 15 rokov väzenia. Odšiel si 13 rokov. Po prepustení z väzenia býval v Bratislave a pracoval ako kurič. V roku 1968 sa stal správcom farnosti v Kvačanoch a v roku 1964 v Hybiach. V roku 1987 odišiel do dôchodku a býval v Ružomberku, kde je aj pochovaný na miestnom cintoríne. Rozpravu o kultúrnosti napísal Hanus ešte vo vojnovom období. Prvé vydanie tejto knihy bolo publikované v Ružomberku v roku 1943 a druhé vydanie v Spišskom Podhradí v roku 1991 - Porov. L. HANUS, *Rozprava o kultúrnosti*, Spišské Podhradie 1991 (na zadnej strane obálky).

nú hodnotu kladie človeka, kultúru skrivi a ženie celú duchovnosť do najväčšej krízy od počiatku ľudstva. Ústi do kultúry neľudskej. Popritom sa však udržuje ideál kultúry vertikálnej, vychodiaci z prameňa bytia do jeho posledného cieľa. Nositeľom kultúry je i tu človek, ale veriaci, s nadprirodzeným určením synovstva božieho. Kultúra je len časť jeho života, ale i túto časť nosí a utvára náboženstvo... Pod kultúrou obecné rozumieme neosobný a objektívny výsledok ľudskej činnosti, ktorá pretrvá svojho tvorcu a svedčí o jeho výške. Veky zanechávajú v kultúre svoju objektívnu tvár. I keď nositeľov už niet, diela svedčia o zmysle a výške ich života, o snaživosti, ideáloch, problémoch. Azda spoľahlivejšie to poznávame ako bývalé pokolenia samy. Pod kultúrou antickou, gréckou, rímskou, talianskou, slovenskou rozumieme sa súhrn všetkého pozitívneho, budovateľského, čo svedčí o ich prínose k duchovnej postati ľudstva... Kultúrnosť je osobná vlastnosť človeka. Alebo ju niekto má, alebo ju nemá. (...) Kultúrnosť sa stáva bytostným spôsobom človeka. Stáva sa mu vnútornou normou zmysľania, životného stanoviska, konania, rozhodovania sa...“⁷

Ladislav Hanus chápe kultúru v dynamickom zmysle slova ako postulát poslania, ktoré dostalo ľudstvo v raji („podmaňte si zem“) i v statickom zmysle ako výsledok, ovocie tohto procesu: štýl života, zvyky, životnú úroveň atď. Zároveň rozlišuje kultúru pozitívnu, ktorá prináša pozitívne ovocie (stoi v prospech dobra človeka) od kultúry negatívnej, škodlivej ľudstvu. Ako kresťanský filozof a teológ rozlišuje tiež kultúru prirodzenú a kultúru kresťanskú, ktorá vzišla z kresťanského náhľadu na svet. Napokon od kultúry odlišuje kultúrnosť, ktorú chápe ako vlastnosť človeka, jeho spôsobilosť správať sa „kultúrne“.

Zo sociologického hľadiska pojednáva o kultúre Angličan Tylor. Jeho definícia kultúry sa stala v sociológii už klasickou. Text jeho definície znie takto: „Kultúra je zložitou skutočnosťou, ktorá v sebe zahŕňa fenomén vedomostí, viery (toho, čo človek verí teda aj aspekt náboženstva), umenia, morálnosti a iné, ktoré človek nadobudol ako člen konkrétnej spoločnosti.“⁸

V sociológii je „kultúra“ chápaná ako kultúra určitej spoločnosti, ako spôsob života a úroveň života konkrétnej skupiny ľudí, ktorá tvorí spoločnosť. V tomto zmysle možno hovoriť o mnohosti alebo o pluralite kultúr, ale zároveň aj o výraznom vplyve kultúry, do ktorej sa človek narodí, v ktorej vyrastá a žije.⁹

7. L. HANUS, *Rozprava o kultúrnosti*, Spišské Podhradie 1991, s. 13-21.

8. E. B. TYLOR, *O primitívnej kultúre*, Londýn 1871, v: *Nový slovník sociológie*, Cinisello Balsamo 1987, s. 636. Pôvodný význam slova „kultúra“ sa viaže k agrárnemu spôsobu života, keď roľník „kultivoval“ (obhospodaroval) pôdu, aby prinášala úrodu. Tento druh činnosti latinčina vyjadrovala slovom „colere“ a človek obhospodarujúci pôdu sa nazýval slovom „incola“ (slov. obyvateľ). V minulosti sa totiž „obyvateľ“ odlišoval od „kočovníkov“, ktorí sa sťahovali z miesta na miesto a nemali stabilné bývanie. Radikálny posun v chápaní kultúry urobil známy rímsky rečník a mysliteľ Cicero, ktorý pojem „kultúra“ metaforicky preniesol na človeka a začal hovoriť o „kultúre ducha“ ako o spôsobe, ktorým sa človek má starať o seba a „kultivovať“ svoje správanie a spôsob života, čo sa stalo základom rôznych sociologických pojednávaní o kultúre a o modeloch kultúry (človek sa narodí do určitej kultúry), ako o určitom presne definovanom type myslenia, poznania a správania sa ľudí v spoločnosti. Nástrojom „kultivácie“ človeka sa stala predovšetkým výchova a vzdelanie.

9. „Pod kultúrou v širšom zmysle slova sa rozumie všetko to, čím človek cibí a rozvíja svoje mnohoraké duševné a telesné vlohy; čím sa usiluje poznávaním a prácou podrobiť si sám

Arcibiskup Georges Gilson,
autor knihy o zrelosti k sviatostnej vysviacke

2.1.2. Pojem „sekularizmus“

Ide o slovo odvodené z latinského slova „saeculum“, ktoré vyjadrovalo všetko, čo sa týkalo dočasných (svetských) záležitostí človeka. Jednoducho je to „zosvetštenie“, „vyvlastnenie“ niečoho, čo bolo cirkevným.¹⁰ V roku 1646 sa po prvý raz pojem objavuje v politickom a právnickom zmysle, a to v dokumente, ktorým bol deklarován Vestfalský mier. V ňom absolutistické štáty na svojom území odobrali Cirkvi politickú a právnu suverenitu a odvtedy panovník neuznával nad sebou autoritu Cirkvi.¹¹ Niektorí autori odlišujú „sekularizáciu“ od „sekularizmu“. Sekularizáciu považujú za súhrn ideí, ktoré sa usilujú presadiť zdravú autonómiu svetských vecí od čisto cirkevných a náboženských záležitostí. Kým sekularizmus chápu ako úplnú elimináciu všetkého, čo je cirkevné a náboženské.¹²

svet; čím robí ľudskejšim spoločenský život tak v rodine, ako aj v celom občianskom spoločenstve zdokonaľovaním mravov a ustanovízní; a napokon, čím v priebehu vekov svojimi dielami prejavuje, vyjadruje a chováva veľké duchovné zážitky a snahy, aby mohli slúžiť na úžitok mnohým, ba celému ľudskému pokoleniu. Z toho plynie, že ľudská kultúra má nevyhnutne dejinný a spoločenský vzhľad a slovo kultúra často nadobúda sociologický a etnologický význam. V tomto zmysle sa hovorí aj o pluralite kultúr. Lebo podľa spôsobov používania vecí, vykonávania práce, vyjadrovania sa, praktizovania náboženstva, formovania mravov, ustanovovania zákonov a právnych inštitúcií, rozvíjania vied a umení vznikajú rôzne formy usporiadania životných hodnôt. A tak sa zo zdedených obyčaji utvára svojské dedičstvo každej ľudskej pospolitosti“ - *Gaudium et spes*, 52-53.

10. V stredoveku sa týmto pojmom označovalo „vyvlastnenie“ cirkevného majetku panovníkom alebo zemepánom. Takto boli „zhabané“ majetky templárov francúzskym kráľom Filipom alebo majetky kláštorov v Anglicku kráľom Henrichom VIII. - porov. *Historický slovník kresťanstva*, Cinisello Balsamo 1992, s. 608.

11. Porov. *Historický slovník kresťanstva*, Cinisello Balsamo 1992, s. 608.

12. Porov. U. PROCH, *Krátky slovník biblických a teologických pojmov*, Turín 1989, s. 98.

2.1.3. Sekularizovaná kultúra

Súčasná európska kultúra sa nachádza v situácii silne sekularizmom poznačenej kultúre v tom zmysle, že sa čoraz viac usilujú presadiť sily, myšlienky a tendencie vylúčiť akýkoľvek vplyv náboženstva na súčasného človeka i spoločnosť. Už pápež Pavol VI. v posynodálnej exhortácii *Evangelium nuntiandi* napísal, že „rozchod evanjelia s kultúrou je nesporne drámou našej doby“¹³ a jeho nástupca pápež Ján Pavol II. už otvorene nazval súčasnú európsku kultúru „kultúrou smrti“: „Stojíme tvárou v tvár nadľudskému dramatickému zápasu medzi dobrom a zlom, medzi smrťou a životom, medzi „kultúrou smrti“ a „kultúrou života“. Nie sme len jeho svedkami, nevyhnutne sme doň zatiahnutí: všetci sa ho zúčastňujeme, a preto nemôžeme uniknúť povinnosti bezpodmienečne sa postaviť za život.“¹⁴

2.2. Problém zrelosti k manželstvu v sekularizovanej kultúre

Do značnej miery ma upútalo tvrdenie niektorých autorov, že „nijaká kultúra nemôže povedať, že je vo svojej prirodzenosti kresťanskou,“ ale žiada sa určitá „plnosť času“, aby sa mohla stretnúť s Kristom a jeho evanjeliom a stať sa kresťanskou.¹⁵ Ak beriem do úvahy prípravu na sviatosť manželstva v kontexte súčasnej kultúry, ktorá nie je prajná kresťanstvu a je silne poznačená kultúrnym sekularizmom alebo až novodobým pohanstvom, vidí sa mi užitočné zdôrazniť aj význam osobnej zrelosti snúbencov pre prijatie takej dôležitej a nadprirodzenej skutočnosti, akou sviatosť manželstva nesporne je. Osobnú ľudskú zrelosť snúbencov by som si dovoľil nazvať „plnosťou času“ pre príchod sviatosti manželstva ako evanjelia života a vernosti Bohu i sebe navzájom do ich osobného života. Zrelosť človeka sa dá v podobnom duchu nazvať „plnosťou času“ aj v súvislosti s prijatím sviatostnej vysviacky.

III. VÝCHOVA K INTELEKTUÁLNEJ A EMOCIONÁLNEJ ZRELOSTI

Ľudská zrelosť predpokladá stabilitu a vyrovnanosť v citovej i intelektuálnej oblasti, nakoľko zrelým človekom je iba ten, kto „dokáže byť pánom sám nad sebou.“¹⁶

13. PAVOL VI., Exhortácia *Evangelium nuntiandi*, bod 20.

14. JÁN PAVOL II., Encyklika *Evangelium vitae*, bod 28.

15. Pavol VI. v exhortácii *Evangelium nuntiandi* v bode 20 píše: „Evanjelium sa celkom iste nestotožňuje s nijakou kultúrou, naopak, je nezávislé od všetkých kultúr.“ Guido Gatti píše: „Evanjelium nie je vlastné nijakej kultúre, ale ostáva vždy trochu prekvapivou a neočakávanou skutočnosťou, ktorá provokuje vybrať si istý protipostoj: teda postoj nielen proti spontánnym vnútorným tendenciám človeka, ale aj postoj proti objektívnym tendenciám niektorých kultúr. Viera zahŕňa v sebe vždy aj obrátenie, dokonca obrátenie sa i v oblasti kultúrnej. Nijaká kultúra si o sebe nemôže povedať, že je svojou prirodzenosťou kresťanská. Nikto sa nemôže stať kresťanom bez toho, aby do istej miery „zanechal“ svoj vlastný ľud, dom svojho otca, vlastnú kultúru, vlastné duchovné predchádzajúce skúsenosti. To znamená, že určitá kultúra sa môže otvoriť pre Krista iba za cenu určitej vlastnej vnútornej zrelosti. Kristus mohol prísť na svet keď nadišla „plnosť času“, aj keď spása je určená všetkým ľuďom a všetkých čias a všetkých kultúr“ - G. GATTI, *Manuál morálna teológia*, Turín 2001, s. 226. Iný názor zastáva Pavol Zemko, ktorý napísal: „Nemôže byť taká kultúra, ktorá by nebola náboženskou.“ - P. ZEMKO, *Evangelizácia kultúry*, v: *Studia theologica scepusiensia* 2 (1998), s. 245.

16. V náboženskej oblasti Cirkvi sa tomu hovorí „kráľovské kňazstvo“. Ide o úlohu, ktorú má každý kresťan, lebo má „kráľovať“ v prvom rade nad sebou samým v súlade s evanjeliom.

3.1. Emocionálna zrelosť

Súčasťou ľudského života sú aj emócie ako láska, hnev, nenávisť, nestálosť v náklonnosti, precitlivosť sa svoju osobu a pod. Toto všetko môže byť súčasťou osobnosti človeka, ale môže naznačovať aj hlbšie vnútorné rozpoloženie alebo poukazovať na nejaký vnútorný problém, s ktorým sa človek vnútorne nevie alebo nie je spôsobilý sám vysporiadať. Niekedy emócie vytvárajú taký veľký „nátlak“ na rozhodovanie a konanie človeka, že ide o psychické poruchy osobnosti alebo dokonca o psychické choroby. Takíto ľudia nielenže ubližujú sebe, ale ubližujú nechtiac aj svojmu okoliu a všetci naokolo trpia. Samozrejme, v takýchto situáciách môže ísť o emocionálnu nezrelosť, alebo až o poruchu osobnosti, alebo psychickú chorobu vytvorenú na emotívnej báze.

„V podhorskej dedinke žil mládenec, ktorého každý pochvaľoval. Bol urastený, tichý, nikto ho nepočul zahrešiť, bol poslušný a úctivý voči rodičom, nadmieru pracovitý. Mal rád kvetinky. V sobotu, keď dievčence upratovali kostol, došiel aj on do kostola a vždy upravil výzdobu oltárov. Na zábavy nechodil, ani do krčmy. Kto by nechválil takého mládenca. Aj on sa však musel raz oženiť, mal predsa svoje roky. A tu miesto neho začala rozmýšľať jeho matka. Zašla k neďalekej susedke a vraví jej: „Mara, ty máš dcéru na vydaj a ja syna, nemohli by sme ich dať dokopy?“ Susedke sa návrh zapáčil. Mládenec bol z bohatého dvora. Mamky sa aj hneď dohodli, že v sobotu pôjdu s mladými na faru napísať ohlášky. Prišla sobota a mamka hovorí synovi: „Obleč sa, pôjdeme napísať ohlášky.“ Keď mu matka prezradila, že pôjde napísať ohlášky so susedových Katarínou, žalostne sa rozplakal (...) Katka sa nazdávala, že bude šťastná vedľa takého dobrého chlapca. Na prvú spoločnú noc po svadbe pripravila mladá nevesta posteľ a čakala na svojho milého Miška, ale ten sa neukázal. Darom vyčkávala. Miško sa rozhodol, že sa pôjde vyspať na povalu a za sebou vytiahol rebrík, aby ho nik nerušil. Báľ sa Katky. Nemal zmysel pre rodinný život, jeho náhľady na život boli také, ako u 10-ročného chlapca. Sklamaná Katka podala žiadosť o vyhlásenie neplatnosti manželstva. Do miestnosti, kde sa konal výsluch, prvá vkročila matka a milý Miško za ňou a čuduj sa svete, držal sa jej sukne, akoby to robil štvorročný chlapec...“¹⁷

Z hľadiska sviatosti manželstva a sviatosti kňazstva je emotívna zrelosť veľmi dôležitá. Človek nesmie byť „otrokom“ svojich pocitov, ale musí byť citovo vyrovnanou a stabilizovanou osobnosťou. Nesmie konať neuvážene, unáhľene alebo raz tak, inokedy inak (nestálosť v životných postojoch). To všetko je prejavom citovej nezrelosti, ak nie až poruchy osobnosti. Výchova k citovej zrelosti je skutočne náročnou úlohou súčasnej doby, pretože predpokladá „oázu“ pokoja, rodinnej stability a iných faktorov, ktoré vytvárajú v človeku predpoklady pre to, aby sa aj on sám stal citovo zrelou osobnosťou. Veľkú úlohu v tomto smere Cirkve očakáva od samotných rodín a kresťanských manželstiev.

3.2. Intelektuálna zrelosť

Ak sa hovorí o intelektuálnej zrelosti, má sa na mysli nielen samotné poznanie, ale aj rozhodovanie ako úkon vôle. Ide o to, že iba rozumovo a vôľovo zrelý človek sa dokáže správne rozhodovať, lebo dokáže správne posúdiť vzniknutú situáciu. Kto vstupuje do manželstva alebo prijíma sviatosť vysviacky, nevie a ani nemôže vo pred vedieť, čo ho v novom životnom stave čaká a čo

17. Š. JANEGA, *Spomienky cirkevného sudcu*, Bratislava 2001, s. 23-25.

postretne. Ide však o to, že je v stave rozumovo situáciu posúdiť a vyvodíť zo svojho poznania primerané a správne rozhodnutia zamerané na zvládnutie vzniknutých situácií.

V súčasnosti existuje istá tendencia „neviazať sa“, nikomu nedávať nejaké záväzky a žiť bez záväzkov, konať si čo chce a ako chce, neprispôbovať sa potrebám toho druhého. Ide o prejav intelektuálnej nezrelosti, ktorá niekedy hraničí s (ne)schopnosťou človeka „dať slovo“ a cítiť sa byť ním prirodzene viazaný. Výchova k intelektuálnej zrelosti je veľmi zložitá a veľmi ťažká, nakoľko takéto postoje sú hlboko zakorenené v mentalite a zmýšľaní, ba priam v kultúre a štýle života súčasných mladých ľudí.

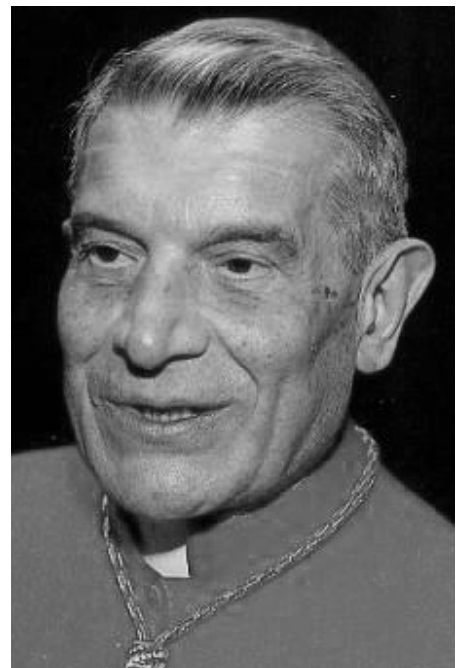
Som presvedčený, že nejestvuje rovnaký „recept“ na výchovu k prirodzenej citovej i intelektuálnej zrelosti človeka. Každý prípad je individuálny a vyžaduje si osobitný prístup. Na druhej strane som presvedčený, že je veľmi dôležité eliminovať zo života detí a mládeže mnohé negatívne javy, ktoré sú často produktom komerčného systému života súčasnej spoločnosti a vôbec štýlu života mladých ľudí. Súčasná doba si vyžaduje omnoho viac askézy, odriekania, umŕtšovania v porovnaní s minulosťou. Ale aby to nebolo len odriekanie, je nutné vytvárať pozitívne predpoklady v rodine, spoločnosti, v komunitách pre športové vyžitie i zdravú citovú, rozumovú i vôľovú formáciu človeka, ktorý pri vstupe do manželstva bude spôsobilý plniť záväzky, ktoré z manželského zväzku vyplývajú a podobne pri vstupe do duchovného stavu bude spôsobilý plniť záväzky, ktoré vyplývajú z toho stavu, ktorý na seba prijíma. Ide predovšetkým o záväzky týkajúce sa vlastnej sebadisciplíny v oblasti viery, kresťanských mravov, lásky k Cirkvi a jej hodnotám, ako aj záväzky duchovného otcovstva, a vôbec všetko, čo z duchovného stavu vyplýva a čo sa od duchovných pastierov očakáva.

ZÁVER

Problém ľudskej zrelosti s osobitným zreteľom na sviaťosť manželstva a kňazstva sa javí ako problém interdisciplinárny. Dotýka sa psychológie, pedagogiky, teológie, filozofie i práva. Preto táto štúdia je iba krátkym a základným pohľadom na uvedený problém, s ktorým sa v súčasnosti borí Cirkev i spoločnosť a často stoja obe tieto inštitúcie bezradné nad nevypočítateľným správaním sa nezrelých mladých ľudí a nad ich postojom k tak vážnej inštitúcii, akou manželstvo a kňazstvo nesporne sú.

Táto štúdia podala náčrt viacerých problémov, avšak mnohé z nich nerieši a mnohé otázky ostávajú otvorené a provokujú k novým štúdiám a zamysleniam. Aj toto bolo cieľom tejto štúdie, pretože v oblasti zrelosti človeka a výchovy k tejto zrelosti už veľa vieme, ale ešte veľa nevieme. Avšak na základe nových poznatkov z vyššie spomínaných vedeckých disciplín sa mení pohľad spoločnosti i Cirkvi na človeka a mení sa zákonite aj prístup k človeku, čo je samozrejme dôsledkom nadobudnutých nových poznatkov.

Výchova k zrelosti u dospelých ľudí, resp. dospievajúcich ľudí sa môže stať i samovýchovou, ak je človek ochotný prijímať poznatky a učiť sa správaniu zrelých ľudí. V konečnom dôsledku si to žiada aj nový životný štýl konkrétneho človeka, štýl života, ktorý vylúči rizikové faktory a do popredia posunie priaznivé faktory napomáhajúce ľudskej zrelosti. Napokon toto je výzvou aj pre tých, ktorí pracujú ako vychovávateľia alebo učiteľia, aby sa usilovali vytvárať podmienky napomáhajúce zrelosti človeka.

Kardinál Mario Francesco Pompedda,
autor štúdie o zrelosti k manželstvu

Výchova k zrelosti je výzvou aj pre Cirkev. Dnes už nestačí vychovávať ľudí k náboženským poznatkom a praktikám napomáhajúcim viere, ale „zrelosť človeka“ sa má chápať ako „plnosť času“ človeka na prijatie alebo zveladenie daru viery a s ňou súvisiace hodnoty manželstva a kňazstva ako sviatosti životného stavu.

Autor:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD

Lektorovali:

prof. ThDr. ICDr. František Dluhoš, PhD.
ICDr. Miloš Pekarčík, PhD.

Bibliografia

G. GILSON, *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*, Spišské Podhradie 2001. M. F. POMPEDDA, *Ľudský, odborný a ekleziálny profil cirkevného sudcu*, v: *Tribunál 2* (2004), s. 5. L. HANUS, *Rozprava o kultúrnosti*, Spišské Podhradie 1991. E. B. TYLOR, *O primitívnej kultúre*, v: *Nový slovník sociológie*, Cinisello Balsamo 1987, s. 636. *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu, 2 zväzky*, Bratislava 1968-70. *Historický slovník kresťanstva*, Cinisello Balsamo 1992. U. PROCH, *Krátky slovník biblických a teologických pojmov*, Turín 1989. PAVOL VI., *Exhortácia Evangelium nuntiandi* (8. 12. 1975), Trnava 1999. JÁN PAVOL II., *Encyklika Evangelium vitae* (25. 3. 1995), Trnava 1995. G. GATTI, *Manuál morálnej teológie*, Turín 2001. P. ZEMKO, *Evanjelizácia kultúry*, v: *Studia theologica scepusiensia 2* (1998), s 245. Š. JANEGA, *Spomienky cirkevného sudcu*, Bratislava 2001.

PORUŠENIE SPOVEDNÉHO TAJOMSTVA A S TÝM SÚVISIACE TRESTY

Prvýkrát so spovedným tajomstvom sme sa mali možnosť stretnúť ešte v predškolskom veku, a to pri postave svätca, ktorého socha je umiestnená pri mnohých mostoch a kostoloch. Je ním kňaz, sv. Ján Nepomucký, o ktorom litánie k jeho úcte prinášajú výstižnú charakteristiku: „Pre spovednú mlčanlivosť do Vltavy hodeny.“ Už vtedy tento svätec vzbudzoval úctu a samotný pojem spovedného tajomstva rastúci rešpekt a posvätnosť.

Cirkev vždy trvala na absolútnej nedotknuteľnosti tajomstva sviatosťnej spovede. Prísny záväzok mlčanlivosti považovala za nedišpenzovateľný, ba sankcionovala jeho prípadné porušenie.¹ V oblasti práva vec, ktorá je trestuhodná, musí byť v rozpore so zákonom, ktorý ju zakazuje alebo iným spôsobom nedovoľuje.

1. Právna ochrana spovedného tajomstva

Kódex kánonického práva chráni spovedné tajomstvo kánonom 983:

§ 1: „Sviatosťné tajomstvo je nedotknuteľné; preto spovedníkovi je veľmi prísne zakázané slovami, ani nijakým iným spôsobom, ani z nijakého dôvodu ani len čiastočne prezradiť kajúcnika.“

§ 2: „Zachovať tajnosť je povinný aj tľmočník, ak sa zúčastní, ako aj všetci ostatní, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom dozvedeli o hriechoch zo spovede.“

Keďže pri porušení jedného alebo druhého paragrafu sú aplikované rôzne tresty, je potrebné pochopiť, v čom je ich rozdielnosť. Kánonické právo rozlišuje medzi spovedným tajomstvom zo strany spovedníka a spovedným tajomstvom zo strany tretej osoby. Súhrne, v oboch prípadoch (spovedník alebo tretia osoba) matéria je tá istá – vyznané hriechy vo sviatosťnej zmierenia. Avšak je tu nasledujúci rozdiel:

Spovedné tajomstvo ako sviatosťná pečat'² (*sacramentale sigillum*) výnimočným spôsobom zaväzuje spovedníka. Možno povedať, že ide o úradné (*ex officio*) či služobné (*ministeriálne*) tajomstvo. Vysluhovateľ sviatosťnej zmierenia vystupuje ako Boží služobník, koná *in persona Christi*, „je Bohom ustanovený za vysluhovateľa božskej spravodlivosti a súčasne aj milosrdenstva“ (kán. 978 § 1), účinkuje „v Božom fóre“.³

Spovedné tajomstvo ako *tajnosť* (*secretum* – § 2) sa týka tretej osoby a poznatku o hriechoch, ktoré získala počas ich vyznania spovedníkovi. Treťou osobou môže byť tľmočník (kán. 990) – jeho použitie je snáď veľmi zriedkavý prípad – alebo ten, kto začul hriechy iného, napríklad tým, že sa spovedal príliš nahlas. Vždy tu musí byť súvis medzi poznatkom hriechov a ich sviatosťným vyznaním. Spoločnou mienkou mnohých kánonistov je, že *sviatosťná tajnosť* prináleží do prirodzeného práva, to znamená, vyjadruje požiadavku prirodzeného zákona rešpektovať dôvernú komunikáciu.

Rozdiel je v subjekte, teda v tom, kto pozná obsah sviatosťnej spovede:

a) spovedník – jeho viaže sviatosťné tajomstvo (*sacramentale sigillum* – § 1), lebo ako spovedník vystupuje „na Božom fóre“;

b) iné osoby – sa nachádzajú v ambiente „ľudského fóra“ a viaže ich povinnosť zachovať tajnosť (*obligatione secretum servandi* – § 2).

Kánon používa slovné spojenie: „je veľmi prísne zakázané“ (*nefas est*). Slovom *nefas* sa označuje závažná skutočnosť, ktorá je veľmi zlá, hriechna, kriminálna, niečo, čo je v úplnom rozpore s Božím zákonom. Vyjavenie spovedného tajomstva je nielenže nedovolené a „veľmi prísne zakázané“, ale je „absolútne zakázané“.⁴ Použité slovo *nefas* jasne hovorí, že porušenie spovedného tajomstva je veľmi vážnym previnením⁵ a zároveň ťažkým hriechom.⁶

2. Dôvod a ciele zachovania spovedného tajomstva

Sviatosť zmierenia ustanovil Ježiš Kristus ako prostriedok spásy. V Kristovom ustanovení sviatosťnej pokánia práve tak ako v príkaze vyznávať svoje hriechy sa nepriamo a implicitne nachádza aj základ pre ochranu spovedného tajomstva, totiž že informácia podaná kajúcnikom vo sviatosťnom vyznaní nebude mimo spovede zneužitá na jeho škodu.⁷

Kánonisti a teológovia sa zhodujú v tom, že neporušiteľnosť spovedného tajomstva zo strany spovedníka je

1. Spovedník, ktorý by prezradil spovedné tajomstvo, bol by pozbavený kňazskej služby a bolo by mu uložené celoživotné pokánie v kláštore. Vid' Štvrtý lateránsky koncil (1215), can. 21, v: N. P. TANNER, *Decrees of the Ecumenical Councils*, 1:245; Porov. M. PEKARČÍK, *Spovedné tajomstvo a spovedná tajnosť*, 9.

2. Katechizmus Katolíckej cirkvi: „Toto tajomstvo, ktoré nepripúšťa výnimky, sa volá „sviatosťná pečat“, lebo to, čo kajúcnik vyjaviť kňazovi, ostáva „zapečatené“ sviatosťou“ (1467).

3. Porov. V. DE PAOLIS, *De delictis contra sanitatem sacramenti paenitentiae*, 190-192.

4. Latinské „nefas est“ taliančina prekladá: „per cui é assolutamente illecito“; angličtina: „absolutely forbidden“. Kódex kánonického práva používa termín „nefas“ ešte v ďalších dvoch prípadoch týkajúcich sa previnení proti sviatosťom a v jednom prípade ohľadom relikvií. Kán. 927: „Nikdy nie je dovolené (...) konsekrovať jednu matériu bez druhej, alebo obidve mimo eucharistického slávenia“; kán. 1026: „je prísne zakázané komukoľvek kohokoľvek akýmkoľvek spôsobom a z akejkoľvek príčiny nútiť, aby prijal posvätný stav“; kán 1109 § 1: „Posvätné relikvie sa nesmú predávať.“

5. J. MCAREAVEY, *The Sacrament of Penance*, 535.

6. Čo bolo počuté v „Božom fóre“ vždy musí zostať v „Božom fóre“. – V. DE PAOLIS, *De delictis contra sanitatem sacramenti paenitentiae*, *Periodica* 79 (1990), 191.

7. Porov. J. R. ROOS, *The Seal of Confession*, 3-4.

Božieho práva.⁸ Katechizmus učí, že „spovedné tajomstvo je posvätné“ (KKC 2490). Spovedné tajomstvo je najväčším záväzkom zachovania mlčanlivosti a tajomstva o veciach poznaných vo sviatostnom vyznaní. Jeho úzkostlivé dodržiavanie umožňuje veriacim slobodne, s dôverou a bez zábran sa vyznať kňazovi zo svojich tajných hriechov. Žiaden trest nemá zmysel, ak nie je vo vzťahu k dobru, ktoré sa usiluje chrániť. Cieľom zachovania spovedného tajomstva sú dve dobrá: *bonum sacramenti* a *bonum poenitentis*.

2.1. Dobro kajúcnika

Dobro kajúcnika (*bonum poenitentis*) sa viaže k implicitnému záväzku mlčanlivosti medzi kajúcnikom a spovedníkom nepreziadať informáciu diskutovanú v spovedi, ktorá by mohla ohroziť kajúcnika. Spoveď nesmie ohroziť úctu, dobrú povesť a dobré meno kajúcnika (porov. KKC 1467). Preto „nikomu nie je dovolené nezákonne poškodiť dobrú povesť, ktorú niekto má, ani porušiť právo akejkoľvek osoby na ochranu vlastného súkromia“ (kán. 220). Dobro kajúcnika by bolo poškodené prezradením. Prezradenie kajúcnika (*proditio poenitentis*), ktoré je považované za porušenie spovedného tajomstva, pozostáva z troch elementov: a) vyznaného hriechu; b) s identifikovateľným hriešnikom, ktorý ho vyznal; c) ich odhalením tretej osobe.⁹ Vzhľadom na duchovné dobro veriaceho, spovedné tajomstvo trvá aj po smrti kajúcnika.¹⁰

2.2. Dobro sviatosti

Dobro sviatosti (*bonum sacramenti*) sa dotýka ochrany celistvosti sviatosti a požaduje neporušiteľnosť tajomstva. Vo sviatosti zmierenia ide o dôverný vzťah kajúceho hriešnika so spravodlivým a milosrdným Bohom prostredníctvom spovedníka. Ak by veriaci mal podozrenie, že záležitosti svedomia povedané Bohu vo sviatostnom fóre budú vyzradené v ľudskom fóre, potom by málokto bol ochotný využívať túto sviatosť. Jej jestvovanie a používanie by bolo ohrozené. Ak by sviatosť zmierenia bola ťažká a nebezpečná práve pre nedodržanie spovedného tajomstva, veriaci by boli odradení od pristupovania k tejto sviatosti a tým by to bolo na škodu tak veriacich, ako aj celej Cirkvi. Preto je nevyhnutné úzkostlivo chrániť dôverný vzťah jednotlivca s Bohom cez sviatosť pokánia.¹¹

V prípade konfliktu záujmov prioritu má *bonum sacramenti* nad *bonum poenitentis*. To znamená, že dobro kajúcnika by mohlo byť sice ochránené vyjavením tajomstva, ale utrpelo by dobro sviatosti. V takomto prípade prevláda inštitucionálny záujem.¹²

3. Obsah spovedného tajomstva

Nie všetko, čo bolo povedané spovedníkovi, patrí do spovedného tajomstva, ale iba to, čo pochádza zo sviatost-

ného vyznania a iba zo sviatostného vyznania, a to aj vtedy, ak chýbala ľútosť, nebolo dané rozhršenie a uložené pokánie.¹³

Spovedné tajomstvo začína vtedy, ak kajúcnik sa vyznáva spovedníkovi s úmyslom dostať rozhršenie. Túžba dostať rozhršenie je tu úplne dostačujúca.

Podstatným objektom spovedného tajomstva sú všetky hriechy – ťažké a ľahké, vyznané vo sviatosti zmierenia.

Druhotným objektom spovedného tajomstva sú ďalšie informácie¹⁴ (napr. o zdravotnom stave kajúcnika, o neveste či susedovi).

K spovednému tajomstvu patrí udelené zadosťučinenie (skutok pokánia) a fakt udeleného alebo odmietnutého rozhršenia.¹⁵

Spovedné tajomstvo nevzniká:

a) ak by sa niekto v osobnom rozhovore zdôveril kňazovi so svojimi hriechmi napríklad keď hľadá radu a útechu. V takomto prípade je kňaz viazaný prirodzeným zákonom dôvery a mlčanlivosti, ale nie spovedným tajomstvom;

b) ak by niekto z akéhokoľvek motívu simuloval spoveď.

4. Absolútna nedotknuteľnosť

Z obsahu sviatostnej spovede nie je možné prezradiť nič, žiadnu maličkosť. Aj najmenšie prezradenie je považované za urážku proti Pánu Bohu, svätokrádežné porušenie čnosti nábožnosti, ohrozenie kajúcnika.¹⁶ Spovedníci sa majú v kázňach vyvarovať aj neosobných tvrdení či príkladov vo veciach poznaných zo spovede, a to preto, lebo aj keď nehrozí nebezpečenstvo prezradenia, predsa sa len týmto môže znížiť veľká dôvera veriacich v spovedné tajomstvo.¹⁷

Nedotknuteľnosť spovedného tajomstva je chránená aj kánonom 984, v ktorom sa „spovedníkovi úplne zakazuje použitie poznatku získaného zo spovede, ktorý priťazí kajúcnikovi, aj keď je vylúčené akékoľvek nebezpečenstvo odhalenia“ (§ 1). Spovedník môže sa dozvedieť okrem hriechov aj rôzne vedľajšie informácie, ktoré nemôže po spovedi použiť alebo vyjaviť.

Predstavení nemôžu použiť poznatok zo spovede vo vonkajšom vedení (§ 2).¹⁸ Porušenie kánona 984 nie je spojené s trestom, pretože v praxi je ťažké dokázať jeho porušenie.¹⁹ Obvykle ak by bol použitý poznatok zo spovede, znamenalo by to priame alebo nepriame porušenie spovedného tajomstva, a to už je postihnutelné trestom.

Kňaz – spovedník je v súdnom konaní považovaný za neschopného vykonávať úlohu svedka ohľadom všetkého, čo sa dozvedel priamo alebo nepriamo zo sviatostnej spo-

8. Vid' Sv. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa Theologica*, supplementum q. 11.a.1; L. CHIAPPETTA: „É un segreto di diritto divino, sottratto a qualsiasi autorità umana,“ 2:194.

9. Štvrtý lateránsky koncil (1215): „Caveat autem omnino, ne verbo vel signo vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem“ (can. 21), v: N. P. TANNER, *Decrees of the Ecumenical Councils*, 1:245.

10. Porov. E. MIRAGOLI, *Il sigillo sacramentale*, 417.

11. Porov. M. FITZGERALD, *The Sacramental Seal of Confession in Relation to Selected Child Abuse Statutes in the Civil Law of the United States*, 5-30.

12. Porov. R. T. MORIARTY, *Violation of the Confessional Seal and the Associated Penalties*, 152-156.

13. Porov. J. R. ROOS, *The Seal of Confession*, 24; J. MCA-REAVEY, *The Sacrament of Penance*, 535.

14. Porov. G. GHIRLANDA, *Il diritto nella Chiesa mistero di comunione*, 297.

15. Porov. M. PEKARČÍK, *Spovedné tajomstvo a spovedná tajnosť*, 9.

16. Porov. J. J. CUNEO, *Confidentiality of the Seal of Confession in Connection with Post-Abortion Counseling*, 298.

17. KONGREGÁCIA POSVÄTNÉHO OFÍCIA, instr. *Naturalem et divinum*, (15. 6. 1915), v: *Periodica de re morali, canonica, liturgica*, 13 (1925), 183-184. Porov. tiež T. RINCÓN, *The Sacrament of Penance*, 623; F. R. MCMANUS, *The Sacrament of Penance*, 691-692.

18. Napríklad, spovedník zo spovede vie, že kandidát na diakonát má psychologické problémy. Tento poznatok nemôže použiť na vonkajšom fóre proti kandidátovi.

19. Porov. V. DE PAOLIS, *De delictis contra sanitatem sacramenti poenitentiae*, 196.

vede, hoci by sám kajúcnik žiadal takéto zverejnenie (kán. 1550 § 2, b. 2). Počas výsluchu – aj keby bol pod prisahou – spovedník musí povedať, že nevie nič a nepočul nič, čo znamená, že nemá komunikovateľnú vedomosť v danej záležitosti.²⁰

Podobne nie je dovolené svedčiť v kanonizačnom procese o Božom služobníkovi spovedníkovi o všetkom tom, čo je mu známe zo sviatostného vyznania, ba ani z mimo sviatostného fóra týkajúceho sa svedomia.²¹

5. Subjekt spovedného tajomstva

Spovedník je primárnym subjektom spovedného tajomstva (kán. 983 § 1). Je viazaný absolútnou mlčanlivosťou a tajomstvom o vyznaných hriechoch a o ďalších veciach, ktoré mu boli vo spovedi zverené. Nesmie použiť informácie zo spovede ani v prípade, že by tým veľmi pomohol samému kajúcnikovi v prospech jeho dobra, či ide o oblasť súdnictva alebo medicíny.

Kajúcnik podobne ako ktokoľvek iný nemá právomoc nad spovedným tajomstvom, lebo ono „nepripúšťa výnimky“ (KKC 1467). Tajomstvo spovede transcendentuje vôľu kajúcnika kvôli ochrane Cirkvi a sviatosti v mene všetkých veriacich.²² To znamená, že ani penitent nemôže oslobodiť svojho spovedníka od zachovania mlčanlivosti.²³ Aj keď kajúcnik dá dovolenie spovedníkovi použiť obsah spovede, kánonické právo nedovoľuje, ba zakazuje spovedníkovi hovoriť či použiť vedomosť získanú vo sviatostnom vyznaní, ktorá zostáva „zapečatená sviatosťou“ (porov. KKC 1467).

Okrem toho kajúcnik má chrániť svoje dobré meno a svoju vlastnú dobrú povesť, čo vyplýva z prirodzeného zákona. Je zlé, ak by zverejňoval svoje tajné hriechy, čo by mohlo byť na škodu Cirkvi, spoločenstvu, rodine, jemu samému alebo inej osobe. K požiadavkám prirodzeného zákona tiež patrí nezverejňovanie slov spovedníka²⁴. Táto povinnosť má charakter morálneho záväzku. Zverejnenie spovede zo strany penitenta nepodlieha kánonickému trestu, je prehrešením sa voči morálke.

Tretie osoby, to znamená všetci ostatní, ktorí akýmkoľvek spôsobom prišli k spovednému vyznaniu kajúcnika, sú viazaní spovednou mlčanlivosťou. Sú to nielen veľmi zriedkavo alebo vôbec používaní tlmočníci, ale predovšetkým tí, ktorí napríklad započuli niečo zo spovede alebo našli napísané hriechy.

6. Priame a nepriame porušenie

Spovedník alebo iné osoby sa môžu previniť voči spovednému tajomstvu priamo alebo nepriamo.

Priame porušenie je vtedy, keď kňaz-spovedník výslovne alebo ekvivalentným správaním prezradil hriech a hriešnika, alebo z jeho slov či správania je ľahké identifikovať meno alebo povolanie penitenta. Ten, kto sprostredkováva informácie zo spovede, musí to robiť zámerne.

Nepriame porušenie nastáva vtedy, keď spovedník nerozumne, nepozorne či ľahkovážne hovorí niečo alebo koná niečo, z čoho tretia osoba môže dedukovať alebo mať podozrenie na kajúcnika alebo hriech, pričom nedošlo k prezradeniu mena alebo identity kajúcnika. Kto nepriamo porušuje spovedné tajomstvo, nemá v úmysle prezradiť identitu kajúcnika alebo vyznaný hriech. Skôr toto nepriame porušenie pochádza z nerozvážnosti. Jeho výsledkom je však podozrenie kajúcnika inými.²⁵

Za nepriame porušenie sa nepovažuje, ak spovedník potrebuje niečo konzultovať s odborníkom na morálnu teológiu alebo kánonické právo, avšak musí to urobiť tak opatrným spôsobom, aby v žiadnom prípade nedošlo ani náznakovite k prezradeniu penitenta. Ak by predsa len tu bolo riziko podozrenia či prezradenia, tak sa má úplne zrieknuť konzultácie alebo si na špecifickú záležitosť vyžiadať zvolenie kajúcnika.²⁶ Takáto konzultácia má byť zriedkavá. Je lepšie, ak dokáže rozriešiť problém pomocou pastoračných príručiek a teologickej literatúry prípadne odporúčať skúsenejšieho spovedníka. Ak sa po spovedi kajúcnik so spovedníkom rozpráva o vyznaných hriechoch alebo pri nasledujúcej spovedi sa vráti k obsahu predošlej spovede, nepokladá sa to za žiadne prezradenie tajomstva.²⁷

7. Tresty za porušenie spovedného tajomstva

Jeden z najprisnejších trestov v trestnom práve Cirkvi sa týka porušenia spovedného tajomstva. Priama zrada kajúcnikovej dôvery prezradením spovedného tajomstva je tak vážna, že je spojená s jednou z piatich exkomunikácií, ktoré sú rezervované Apoštolskému stolcu. Ochrana dobra sviatosti zmierenia a dobra kajúcnika predstavuje rozumný dôvod kodifikovania sankcií v kánone 1388:

§ 1: „*Spovedník, ktorý priamo porušuje sviatostné tajomstvo, upadá do exkomunikácie na základe rozsudku iba vyneseného, rezervovanej Apoštolskej stolici; kto však iba nepriamo, má byť potrestaný podľa závažnosti deliktu.*“

§ 2: „*Tlmočník a iní, o ktorých sa hovorí v kán. 983 § 2, ktorí porušujú tajomstvo, majú byť potrestaní spravodlivým trestom, nevynímajúc exkomunikáciu.*“

7.1. Priame porušenie spovedníkom

Za priame porušenie spovedného tajomstva spovedník upadá do trestu exkomunikácie na základe už vynesenej

20. Porov. N. HALLIGAN, *The Sacraments and Their Celebration*, 93.

21. KONGREGÁCIA PRE KAUFY SVÄTÝCH, *Normy* (7. 2. 1983), n. 20, AAS 75 (1983), 396-403.

22. Porov. J. J. CUNEO, *Confidentiality of the Seal of Confession in Connection with Post-Abortion Counseling*, 299.

23. Totiž, kajúcnik vo svojom aktuálnom rozpoložení mohol by dať súhlas so zverejnením časti obsahu spovede, a potom neskôr uvedomujúc si, že ho to strážni, oľutoval by svoje rozhodnutie alebo by mohol zabudnúť na daný súhlas. Navyše by mohol zaujať negatívnu reakciu voči Cirkvi za použitie informácie. Podobne aj tí, ktorí by počuli vyjavenie spovede a nevedeli by o tom, že na to bol daný súhlas, mohli by byť pohoršení.

24. Porov. W. H. WOESTMAN, *Sacraments: Initiation, Penance, Anointing of the Sick*, 226.

25. Napríklad vo farnosti mali problém s tým, že niekto vybral peniaze z pokladničky za Katolícke noviny. Ticio, ktorý bol zamestnaný ako kostolník, sa v spovedi priznal farárovi, že si z tej pokladničky berie peniaze. Po tejto spovedi o týždeň neskôr farár oznámil farskej ekonomickej rade, že vymení kostolníka, lebo Ticio je neporiadny až lenivý vo svojich úlohách. Po Ticiovom prepustení prestali chýbať peniaze za Katolícke noviny. Jeden z členov farskej ekonomickej rady sa začal domnievať, že to bol Ticio, ktorý bral peniaze. V tomto prípade farár nepriamo prezradil spovedné tajomstvo. Stal sa vinným nielen z použitia poznatku získaného zo spovede, ale tiež z nepriameho porušenia spovedného tajomstva. Porov. R. T. MORIARTY, „Violation of the Confessional Seal and the Associated Penalties“, 164.

26. Porov. J. MCAREAVEY, *The Sacrament of Penance*, 535.

27. Porov. E. MIRAGOLI, *Il sacramento della penitenza*, 149; M. PEKARČÍK, *Spovedné tajomstvo a spovedná tajnosť*, 9.

ho rozsudku (*latae sententiae*). Ide o automatický trest stanovený zákonom *ipso facto* bez zásahu cirkevnej autority. Tento trest sa vzťahuje na spovedníka vtedy, ak to urobil priamo a uväzene (kán. 1321 § 2). Od okamihu priameho prezradenia, exkomunikovaný spovedník nesmie: a) vykonávať akúkoľvek úlohu týkajúcu sa slávenia Eucharistie, iných obradov kultu alebo sviatostí či svätenín; b) zastávať cirkevné úrady a robiť úkony riadenia (kán. 1331 § 1). Ak exkomunikácia bola vyhlásená, je mu zakázané prijímať určité cirkevné pôžitky (kán. 1331 § 2).²⁸

Oslobodenie od trestu automatickej exkomunikácie, ktoré je rezervované Apoštolskému stolcu, je možné dosiahnuť dvomi spôsobmi:

a) *Ak cenzúra bola vyhlásená*, odpúšťa sa vo vonkajšom fóre. Takéto prípady patria do kompetencie Kongregácie pre náuku viery.

b) *Ak cenzúra nebola vyhlásená*, jej odpustenie prináleží do interného fóra a takéto prípady spadajú pod kompetenciu Apoštolskej penitenciárie.²⁹

V prípade nevyhlásenej cenzúry spovedník môže rozhrešiť previnilca a uložiť kajúcnikovi, aby sa rekurzom do jedného mesiaca obrátil na Apoštolskú penitenciáriu (kán. 1357). Absolúcia v takomto prípade odstraňuje trest pod podmienkou, že sa urobí rekurz. Jeho nepodanie v limite jedného mesiaca by znamenalo „opätovné upadnutie do trestu“ (kán. 1357 § 2).

Spovedník sa môže s kajúcnikom dohodnúť, že sa namiesto neho obráti na Apoštolskú penitenciáriu. V takomto prípade sa stanoví spôsob, akým bude komunikovaná odpoveď.

Procedúra pre dosiahnutie oslobodenia od rezervovanej cenzúry bola stanovená Apoštolskou penitenciáriou³⁰. Žiadosť má obsahovať tieto údaje: vek a stav kajúcnika, jeho povahové vlastnosti, spôsob a dôsledky porušenia tajomstva³¹ a *votum* spovedníka.

Pravé meno a priezvisko sa neuvádza, ale fiktívne meno. Žiadosť sa nesmie podávať telefónom, faxom alebo e-mailom.³²

List sa má poslať v zalepenej obálke adresovanej na *Penitentiaria Apostolica* prostredníctvom Apoštolskej nunciatúry. Žiadosť môže byť napísaná latinsky alebo v niektorom zo svetových jazykov. Reskript z Apoštolskej penitenciárie sa má zničiť hneď po tom, čo jeho obsah bol oznámený kajúcnikovi.³³

7.2. Nepriame porušenie spovedníkom

Za nepriame porušenie spovedného tajomstva spovedník sa stáva na základe vyhláseného rozsudku (*ferendae sententiae*) subjektom trestu, ktorý nie je bližšie špecifikovaný (kán. 1388 § 1), ale má spravodlivo odrážať závažnosť deliktu.

Miera previnenia môže byť rozličná a jej stanovenie závisí od objektívnych a subjektívnych okolností, ktoré môžu mať vplyv na zmiernenie alebo zväčšenie trestu (porov. kán. 1324-1327).

Procedúra na vyhlásenie trestu sa začína žalobou kajúcnika, ktorý sa cíti byť prezradený a tým poškodený spovedníkom. Trest môže byť stanovený sudcom, a to súdnou cestou alebo ordinárom v administratívnom postupe. Rozhodnúť o tom, ktorý spôsob trestného procesu sa použije, patrí do kompetencie ordinára (kán. 1341-1342). Presný postup trestného procesu – súdneho a mimosúdneho – stanovujú kán. 1717-1731. Potom, čo bol stanovený trest v súdnom alebo mimosúdnom konaní, je možné požiadať o jeho odpustenie pri zachovaní predpisov kán. 1355, 1358 a 1361.

Trest za porušenie spovedného tajomstva je aplikovateľný vtedy, ak spovedné vyznanie bolo prezradené samým spovedníkom slovami alebo inými úkonmi tretej osobe. Na trestuhodnosť porušenia spovedného tajomstva je irelevantná nevedomosť alebo neistota tretej osoby, že to, čo je jej komunikované, pochádza zo spovede.

Ak spovedník hovoril o matérii spovede s kajúcnikom mimo spovede, môže byť vinný z porušenia *zákazu použitia poznatok zo spovede* (kán. 984 § 1), avšak nestal by sa subjektom trestu, pretože nedošlo k prezradeniu.³⁴

7.3. Nezachovanie tajomstva inými osobami

Osoba, ktorá nie je spovedníkom, môže sa previniť voči spovednému tajomstvu priamo alebo nepriamo. Pre oba prípady, keď nebolo zachované spovedné tajomstvo (kán. 983 § 2), previnilec má byť potrestaný spravodlivým trestom, nevynímajúc exkomunikáciu.

Neupadá do trestu *latae sententiae*, ale *ferendae sententiae*, čo predpokladá dodržanie stanoveného trestného procesu (kán. 1717-1731), ktorý je iniciovaný žalobou poškodeného kajúcnika. Adjektívum *spravodlivý* naznačuje, že do úvahy sa má vziať veľkosť previnenia.

28. Kán. 1335 stanovuje, kedy sa pozastavujú cenzúrou stanovené zákazy; pozri tiež kán. 1357 a 976.

29. Kongregácia pre náuku viery „skúma delikty proti (...) sláveniu sviatostí, ktoré jej boli oznámené, a kde je to potrebné prístupuje k vyhláseniu alebo uloženiu kánonických sankcií“ (čl. 52).

„Kompetencia Apoštolskej penitenciárie sa vzťahuje na vnútorné fórum, ako aj na odpustky“ (čl. 117). „Pre vnútorné fórum, tak sviatostné, ako aj nesviatostné, udeľuje absolúcie, dišpenzy, zámesty, sanácie, odpustenia a iné milosti“ (čl. 118). JÁN PAVOL II., ap. konštitúcia *Pastor Bonus* (28. 6. 1988).

30. Podľa Moriartyho štúdie ide o nepublikované inštrukcie Apoštolskej penitenciárie: *Legislator canonicus* (29. 6. 1990), *Suprema Ecclesiae* (11. 6. 1991). Podstata týchto dvoch inštrukcií odráža skoršie dokumenty: *Pro memoria* (24. 10. 1983) a Inštrukciu Prot. N. 456/84 (14. 8. 1984); pozri tiež R. T. MORIARTY, *Violation of the Confessional Seal and the Associated Penalties*, 167.

31. Potrebné je opísať, o aké priame porušenie ide, či bolo výsledkom úplného úmyslu, to znamená plne uvedeným a slobodným súhlasom, alebo pod vplyvom iných okolností; akou osobou je tá, ktorej to bolo prezradené (kňaz, laik, diskrétne či zhovorčivá), aká morálna ujma sa stala penitentovi. Porov. APOŠTOLSKÁ PENITENCIÁRIA, *Pro memoria*, cit. v: R. T. MORIARTY, *Violation of the Confessional Seal and the Associated Penalties*, 167.

32. „Používanie technologických prostriedkov (fax, internet, elektronická pošta atď.), ktoré poskytujú maximálnu rýchlosť v

komunikácii a vo výmene správ na diaľku, sa rozšírilo aj v oblasti, kde to nemožno pripustiť, v oblasti tajomstva svedomia: tento zákaz je ešte naliehavší, keď ide o sviatosť pokánia chránenú spovedným tajomstvom. (...) Tento problém je osobitne naliehavý a delikátny vzhľadom na Apoštolskú penitenciáriu, ktorá sa ex professo zaoberá obsahmi materiálmi, ktoré boli zverené Cirkvi cez štvrtú sviatosť (...) je úplne vylúčené používanie uvedených prostriedkov a pripúšťa sa jedine listový kontakt v komunikácii s Apoštolskou penitenciáriou o obsahoch, na ktoré sa vzťahuje spovedné tajomstvo, tajomstvo svedomia alebo iné opatrné dôvody.“ *Acta curiae archiepiscopalis Cassoviensis* 1 (2003), 3-4.

33. Porov. R. T. MORIARTY, *Violation of the Confessional Seal and the Associated Penalties*, *The Jurist* 58 (1998), 168.

34. Porov. R. T. MORIARTY, *Violation of the Confessional Seal and the Associated Penalties*, 163.

Pred pár rokmi bol v novinách publikovaný incident, ktorý demonštruje, že celistvosť spovedného tajomstva je nielen závažnou otázkou našej doby, ale tiež možným konfliktom medzi Cirkvou a štátom.

V Taliansku veľkým škandálom a pohoršením sa stal prípad novinára, ktorý nahral a publikoval, čo bolo povedané v niekoľkých simulovaných sviatosťných spovediach.³⁵

Kongregácia pre náuku viery aj pod vplyvom tejto udalosti vydala na ochranu spovedného tajomstva dekrét, ktorým s účinnosťou od 23. septembra 1988 stanovila exkomunikáciu *latae sententiae* pre kohokoľvek, kto zaznamenáva, nahráva alebo publikuje v médiách, čo povedal v spovedi kajúcnik alebo spovedník.³⁶ Trest je aplikovateľný na spovedníka, kajúcnika a iných, a to aj v prípade, keď publikovaná správa o sviatosťnej spovedi by bola nepravdivá.

Druhým medializovaným prípadom sa stalo prezradenie spovede oregonského väzňa, Conan Wayne Hale, ktorý bol podozrivý zo spáchania závažných trestných činov. Väzeň požiadal 18. apríla 1996 o stretnutie s katolíckym kňazom, aby sa mohol vyspovedať. Spoveď sa uskutočnila 22. apríla v kabíne pre návštevy, kde je väzeň od návštevy oddelený sklenenou stenou a spojený telefónom. Spovedajúci kňaz, Timothy Mockaitis, nemal žiadnu podozrenie o tom, že jeho komunikácia s väzňom bola zachytená a natočená na magnetofónový záznam, a to na požiadanie okresného prokurátora Douglasa Harcleroada.

Arcidiecéza Portlandu požadovala od prokurátora zničenie pásky a garanciu, že sa vo väzení nebudú nahrávať spovede. Incident rovnako odsúdil Apoštolský stolec, požadoval zničenie magnetofónového záznamu a vydal stanovisko, že akékoľvek používanie natočenej spovede „je neprijateľné a trestné“. Celá záležitosť sa dostala pred odvolací súd, ktorý rozhodol, že natočenie spovede je protiústavné a zakázal akékoľvek nahrávanie sviatosti zmierenia.³⁷

Oba incidenty poukazujú na zraniteľnosť spovedného tajomstva modernými prostriedkami, zvlášť ak z prezradenia by mal osoh jednotlivec alebo štát. Na poznanie skutočností, ktoré boli vypovedané vo sviatosti zmierenia, nikto nemá právo: či je to samotná Cirkev, alebo civilná autorita vrátane orgánov činných v trestnom konaní. Niektoré civilné zákonodarstva výslovne stanovili, že ide o privilegovanú informáciu, ktorá je rešpektovaná, chránená a ktorá nemôže podliehať civilným súdom.³⁸

V bežnom živote je potrebné dbať o to, aby sa dodržiavala tzv. diskrétna zóna – odstup od spovednice, úplne sa vypli mobilné telefóny a zabránilo sa videozáznamu z príležitosti prvej spovede.

Absolútna nedotknuteľnosť spovedného tajomstva a jeho ochrana cirkevnými trestami má za cieľ dobro sviatosti zmierenia, dobro kajúcnika a posilnenie dôvery veriacich v sviatosťné vyznanie. Uloženie trestu býva v kánonickom práve posledným prostriedkom na nápravu vinníka, odstránenie pohoršenia a obnovenie spravodlivosti (kán. 1341). Lepšie a účinnejšie ako tresty zostáva preventívna, ktorá v tomto prípade má mať formu výchovy a katechetického poučenia veriacich, kňazov i laikov. Ak naďalej bude v srdciach veriacich pretrvávajúť zdravý rešpekt voči tajomstvu, dôvere a sviatosťnému vyznaniu, potom otázka porušenia spovedného tajomstva a s tým spojených cirkevných trestov zostane – a je to želanie nás všetkých – iba v teoretickej rovine.

Autor:

Mons. ICDr. Juraj Kamas, PhD.

Lektorovali:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

ICDr. Miloš Pekarčík, PhD.

Bibliografia

CUNEO J. J., *Confidentiality of the Seal of Confession in Connection with Post-Abortion Counseling*, v: P. J. COGAN, ed., *CLSA Advisory Opinions 1984-1993*, Washington 1995, 297-299. DE PAOLIS V., *De delictis contra sanitatem sacramenti poenitentiae*, *Periodica* 79 (1990) 190-197. DE PAOLIS V., *Violazione del sigillo sacramentale e del segreto della confessione*, v: C. C. SALVADOR, et al., ed., *Nuovo Dizionario di Diritto Canonico*, Torino 1993, 1134-1135. FITZGERALD M., *The Sacramental Seal of Confession in Relation to Selected Child Abuse Statutes in the Civil Law of the United States*, Rome 1991. GHIRLANDA G., *Il diritto nella Chiesa mistero di comunione*, Roma 1990. GREEN T. J., *Penalties for Individual Delicts*, v: J. P. BEAL et al., ed., *New Commentary on the Code of Canon Law*, New York 2000, 1592-1594. HALLIGAN N., *The Sacraments and Their Celebration*, New York 1976. CHIAPPETTA L., *Il Codice di Diritto Canonico*, Rome 1996. KELLY D., *Commentary*, v: *CLS of Great Britain and Ireland, Newsletter* 80 (1989) 18. MCAREAVEY J., *The Sacrament of Penance*, v: *CLS of Great Britain and Ireland, The Canon Law Letter and Spirit*, Collegeville 1995, 523-539. MCMANUS F. R., *The Sacrament of Penance*, v: J. CORIDEN, ed., *The Code of Canon Law: A Text and Commentary*, New York 1985, 676-697. MIRAGOLI E., *Il sacramento della penitenza*, Milano 2001. MIRAGOLI E., *Il sigillo sacramentale*, *Quaderni di Diritto Ecclesiale* 3 (1990), 416-418. MORIARTY R. T., *Violation of the Confessional Seal and the Associated Penalties*, *The Jurist* 58 (1998), 152-170. PEKARČÍK M., *Spovedné tajomstvo a spovedná tajnosť*, *Tribunál* 1 (2004), 9-12. RINCÓN T., *The Sacrament of Penance*, v: E. CAPARROS et al., ed., *Code of Canon Law Annotated*, Montréal 1993, 608-626. ROOS J. R., *The Seal of Confession*, *Canon Law Studies* 413 (1960), 3-24. TANNER N. P., (ed.), *Decrees of the Ecumenical Councils*, Washington 1990. WOESTMAN W. H., *Sacraments: Initiation, Penance, Anointing of the Sick*, Ottawa 1992.

35. D. KELLY, *Commentary*, 18.

36. KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, dekrét *De tuenda sacramenti poenitentiae dignitate*, (23. 11. 1988), AAS 80 (1988), 1367; porov. V. DE PAOLIS, *Violazione del sigillo sacramentale e del segreto della confessione*, 1134-1135.

37. Porov. T. J. GREEN, *Penalties for Individual Delicts*, 1593; R. T. MORIARTY, *Violation of the Confessional Seal and the Associated Penalties*, 152-153.

38. Napríklad: *Nuovo accordo tra la Santa Sede e la Repubblica Italiana* (18. 2. 1984), art. 4, n. 4: „Gli ecclesiastici non sono tenuti a dare ai magistrati o ad altra autorità informazioni su persone o materie di cui siano venuti a conoscenza per ragione del loro ministero“. Cit. v: L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico*, 2:115.

TRESTNÉ KÁNONICKÉ PRÁVO

Úvodné poznámky

Od 1. januára 2006 nadobudol v Slovenskej republike účinnosť Zákon č. 300/2005 Z. z. (Trestný zákon),¹ ako aj Zákon č. 301/2005 Z. z. (Trestný poriadok).² To prirodzene vyvoláva na Slovensku zvýšený záujem o štúdium problémov trestného práva a tieto problémy sú dosť citlivé a niektoré vyvolávajú celý rad nových a nových otázok. Iste, aj cirkevných právnikov tieto všeobecné problémy trestného práva zaujímajú a sú predmetom ich bádania, ale privádza ich to aj k opätovnému štúdiu trestného kánonického práva, jeho princípov, formulácie, zdôvodnenia, ale i efektívnosti. Pretože aj Katolícka cirkev má svoje vlastné trestné právo. Ak použijem svetskú terminológiu, trestný zákon Cirkvi sa nachádza v šiestej knihe Kódexu kánonického práva (kánony 1311-1399),³ ako aj 27. titul Kánonov Východných cirkví (kánony 1401-1467)⁴ a trestný poriadok Cirkvi v siedmej knihe Kódexu kánonického práva (kánony 1717-1729),⁵ ako aj 28. titul Kódexu kánonov Východných cirkví (kánony 1468-1487).⁶ Pre úplnosť sa žiada dodať, že aj mimo oboch kódexov sa nachádza trestné právo Katolíckej cirkvi.⁷

Ak by bolo možné vyjadriť niekoľkými slovami vzťah štátneho trestného práva s trestným právom Katolíckej cirkvi, mohlo by sa to jednoducho formulovať tak, že tu ide na jednej strane o právo štátu a

na druhej strane o náboženské právo, právo konkrétneho štátu a právom konkrétneho náboženstva, a porovnávať ich je už samo osebe neobvyklé, hoci na túto tému nechýbajú štúdie významných autorov predovšetkým z katolíckej strany.⁸ Problémom sa tu nejaví vzťah štátu a Svätej stolice, kde v rámci medzinárodného práva sa pacifisticky prijíma suverénita Svätej stolice,⁹ ako skôr vzťah štátu k náboženskému fenoménu (vrátane fenoménu ideologického liberalizmu)¹⁰ existujúcemu na štátnom teritóriu, kde demokratický štát prijal – ako sa zdá – neľahkú úlohu arbitra a s tým súvisiacu úlohu istého druhu nadradenosti právneho poriadku štátu.¹¹ V praktickej

1. Zákon č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákon*, v: Aktualizácia k zákonom II/2005, zošit 6, Poradca, Žilina 2005, s. 4-76.
2. Zákon č. 301/2005 Z. z. *Trestný poriadok*, v: Aktualizácia k zákonom II/2005, zošit 6, Poradca, Žilina 2005, s. 77-176.
3. *Sankcie v Cirkvi (Sanctionibus in Ecclesia)* (kánony 311-399), v: *Kódex kánonického práva, latinsko-slovenské vydanie*, Bratislava 1996, s. 485-527.
4. *De sanctionibus poenalibus in Ecclesia* (titulus XXVII: cann. 1401-1467), v: *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, v: *Enchiridion vaticanum* 12, Bologna 1992, s. 1401-1467.
5. *Trestný proces (De processu poenali)* (kánony 1717-1731), v: *Kódex kánonického práva, latinsko-slovenské vydanie*, Bratislava 1996, s. 652-661.
6. *De procedura in poenis irrogandis* (titulus XXVIII: cann. 1468-1487), v: *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, v: *Enchiridion vaticanum* 12, Bologna 1992, s. 1468-1487.
7. Napr. JOANNES PAULUS PP II, *Litterae apostolicae motu proprio datae quibus normae de gravioribus delictis Congregationis pro Doctrina fidei reservatis promulgantur*, Editrice Civitate Vaticana 2001. CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Epistula a Congregatione pro Doctrina fidei missa ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchas interesse habentes: de delictis gravioribus eidem Congregationi pro doctrina fidei reservatis*, Editrice Civitate Vaticana 2001. Komentár k tomu napísal a publikoval: V. DE PAOLIS, *Normae de gravioribus delictis reservati alla Congregatione per la dottrina della fede*, v: *Periodica de re canonica* 91 (2002), 273-312.

8. Kardinál Zenon Grocholewski píše: „*Kánonické právo svojou normatívnou povahou regulujúcou život a činnosť Cirkvi ako spoločnosti je skutočným právom, ale jeho inšpirujúcim základom je Božie zjavenie, a teda aj teológia. Kánonické právo nemožno porozumieť a tým menej užitočne ho študovať bez primeraného teologického vzdelania. Taktiež nemožno ním správne narábať bez toho, aby človek nemal dar katolíckej viery*“ - Z. GROCHOLEWSKI, *Špecifiká práva Katolíckej cirkvi*, v: *Tribunál* 1 (2005), s. 4.
Iný autor - Pietro Agostino d'Avack – o kánonickom práve napísal: „*Je to najšpecifickejší právny systém, ktorý stojí na vlastnej originalite... je jedným z najviac typických, ale i najvýznamnejších prejavov európskej právnej kultúry... je to právo, ktoré, používajúc slova básnika Dante Alighieriho, vzniklo z <rúk neba i zeme>*“ - P. A. D'AVACK, *Trattato di diritto canonico. Introduzione generale*, Milano 1980, s. 5.
G. GHIRLANDA, *Perché un diritto nella Chiesa... Un vero diritto?*, v: *Periodica de re canonica* 90 (2001), s. 389-413.
9. Porov. J. DUDA, *Postavenie Apoštolskej Stolice v medzinárodnom práve*, v: *Justičná revue* (vyd. Ministerstvo spravodlivosti SR) 8-9 (2005), s. 1071-1076.
10. Ide o tendenciu liberálnych skupín infiltrovaných v štátnych a medzinárodných štruktúrach potláčať všetko, čo je náboženské. Niektorí hovoria dokonca o diktatúre liberalizmu (napr. kauza Buttiglione). Blížšie o problematike ideologického liberalizmu píše V. PALKO, *Homosexuálna kauza v zápase o kultúru a slobodu*, v: *Impulz. Revue pre modernú katolícku kultúru* 1 (2005), 46-67.
11. Ide napríklad o správu z júla roku 2003, ktorá dokumentuje vyjadrenie francúzskeho prezidenta Jacquesa Chiraca, že „*krajina musí ostať vo verejnom živote sekularizovaná*.“ Mal na mysli pripravovaný zákon, ktorý by moslimským ženám a dievčatám zakázal nosiť v školách a na pracoviskách na hlavách šatky. Sekularizmus je podľa neho základom republiky a keďže vo Francúzsku nejstuuje vyšší princíp ako zákon republiky, treba obmedziť verejné vyjadrovanie charakteristiky jednotlivca v prospech pochopenia a porozumenia druhým. Kritici poukazujú na to, že snahy vnucovať ľuďom sekularizmus už zašli príďaleko. Ak by moslimské dievča nemohlo nosiť šatku, tak by sa museli zakázať katolíkom nosiť krížiky a židom kippy. - *Ročenka Ústavu pre vzťahy štátu a cirkvi 2003*, Bratislava 2004, s. 97. K zložitosti tejto témy pozri napr. M. ČEPLÍKOVÁ, *Štát a cirkev, modely vzťahov štátu a cirkvi*, v: *Štatistická ročenka Ústavu štátu a cirkvi 2003*, Bratislava 2004, s. 145-152

rovine sa trestné právo ako také nejaví ako vážny problém v tom zmysle, že každý štát i samotná Katolícka cirkev trestné právo prakticky realizuje voči subjektom vlastného právneho poriadku a v miere, spôsobe a cielel tomuto právnenmu poriadku prímerna. V teoretickej rovine však nie je vôbec jednoduché povedať, kde sú základy a pramene toho, že spoločnosť – či už cirkev alebo štát – môže trestať. Na túto tému písali mnohí autori, avšak nedospeli k jednoznačnému zdôvodneniu.¹²

(autorka v závere dospela ku konštatovaniu, že „oblasť vzájomných vzťahov štátu a cirkvi vždy bola a aj dnes ostáva oblasťou zložitou a citlivou“); S. JOZEFČIAKOVÁ, *O laicite sa nemožno jednať – zákon o ostenatívnych náboženských symboloch*, v: *Štatistická ročenka Ústavu vzťahov štátu a cirkvi*, Bratislava, s 209-225 (autorka ako odborná pracovníčka Ústavu pre vzťahy štátu a cirkvi vysvetľuje a obhajuje princíp laicity v štáte na príklade francúzskeho zákona č. 2004-228 z 15. 3. 2004. Zámerom tohto zákona je zakázať nosenie „ostenatívnych“ náboženských symbolov, pričom za ostenatívne náboženské symboly sa považujú „viditeľné a nosené so zámerom byť videné“. Za laicitu vo vnútri štátu sa považuje oddelenie občianskej spoločnosti od náboženskej, náboženstvo sa zatláča do súkromnej sféry jednotlivca a štátna administratíva náboženské presvedčenie jednotlivca ignoruje. Autorka sa zaoberá aj problémom sporu o kríže v školách v Taliansku, kde došlo k sporu o rozhodnutie sudcu Montanara z Ofena o zákaze krížov v školách na podnet moslimskej komunity a stanoviska Talianskej biskupskej konferencie, ktorú dokumentuje vyhlásenie jej sekretára biskupa Giuseppe Betorího: Nemôžete odstrániť kríže zo škôl! Pozri tiež J. MARTINKOVÁ, *Náboženské výnimky*, Bratislava 2004 (doktorka práva Trnavskej univerzity poukázala na „kontroverznú a diskutabilnú“ judikatúru v oblasti výhrady svedomia a náboženskej slobody na príkladoch Najvyššieho súdu USA, Spolkového ústavného súdu Nemecka, Európskej komisie pre ľudské práva, Ústavného súdu ČR a Ústavného súdu SR) alebo J. MARTINKOVÁ, *Pojem sekularizmu v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva*, v: *Justičná revue* (vyd. Ministerstvo Slovenskej republiky) 8-9 (2005), s. 983-994 (štúdia dokumentuje na konkrétnych príkladoch, že nejestvuje zhodná judikatúra o princípe a aplikácii sekularizmu v praxi Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu).

12. K tejto téme pozri zo starších autorov napr. J. LATINI, *Iuris criminalis philosophici summa lineamenta* (ad usum scholarum facultatis iuridicae pontificii seminarii romani), Romae 1924; z novších autorov F. D'AGOSTINO, *La sanzione nell'esperienza giuridica*, Torino 1991. Joseph Latini zdôvodňuje, že „tres sunt igitur scholae criminalis classicae theoriae penales: theoria iustitiae, theoria utilitatis, theoria mixta“ (s. 25). Teória spravodlivosti by sa dala vyjadriť jednoduchou tézou: „Malum, ipsa sui natura, meretur malum, sic-uti bonum meretur bonum.“ Dobro si vyžaduje už zo svojej povahy dobro a zlo zase zlo. Ide o tzv. teóriu absolútnej spravodlivosti (=Boh dobrých odmeňuje a zlých trestá). V právnom poriadku delikt je zlom a kto ho spácha zasluží si trest, ktorý je tiež zlom (s. 25-26). Teória užitočnosti zase kladie dôraz na prevenciu, čo by sa dalo vyjadriť tézou: je potrebné trestať, aby sa predchádzalo páchaniu ďalších deliktov (s. 29). Zmiešaná teória osciluje medzi prvou a druhou a je v istom zmysle eklektickou koncepciou. Latini sa pokúsil definovať aj právnu teóriu: je to reakcia (obrana) spoločnosti na porušenie svojho právneho poriadku a jeho znovunastolenie, zameraná však aj na nápravu delikventa (s. 37-44).

Ani súčasná teória trestného práva sa netají problémami zdôvodnenia práva trestať. Podľa môjho názoru najviac priateľnou teóriou sa ukazuje teória inštitucionalizovanej spravodlivosti, ktorú možno zaradiť niekde do prostriedku me-

Problém vymáhateľnosti práva inštitucionalizovanou silou sa javí v istom zmysle zlomovým vo vzťahu štátneho práva s právom kánonickým. Pre niektorých svetských právnikov je práve toto dôvodom, pre ktorý odmietajú uznať kánonickému právu status skutočného práva.¹³ Proti tomu stoja zdôvodnenia veriacich právnikov a zvlášť kánonistov, ktorí oponujú, že právo stojí predovšetkým na báze rozumnosti a nie na báze vôle väčšiny alebo donucovacej sily.¹⁴ Ak v minulosti používalo cirkevné súdnictvo na vykonávanie svojich rozsudkov svetskej donucujúcej prostriedky (tzv. *bracchium saeculare*) a na dodržiavanie cirkevných zákonov dohliadali v mnohých prípadoch aj svetské úrady,¹⁵ osobitne po Druhom vatikánskom koncile a ani v súčasnosti nechýbajú odporcovia trestného kánonického práva ani vo vnútri Cirkvi z dôvodu, že trestné právo je v rozpore s jej pastoračnou činnosťou.¹⁶ Avšak, ani v súčasnosti nechýbajú tradičné kres-

dzi vzťahom trestný čin-pomsta a vzťahom trestný čin-nepotrestanie (čiže nespravodlivosť). Taktiež v nazeraní na delikventa sa osciluje medzi páchatelom plne zodpovedným za trestný čin (plne vinným materiálne i formálne) a páchatelom, ktorý nie je zodpovedným za trestný čin (vinným materiálne, nie však formálne). Zvlášť u páchatelov závažných trestných činov spáchaných opakovane alebo organizovaných v zločineckých skupinách alebo profesionálnych páchatelov trestných činov sa polemizuje, či ide vôbec o zdravých ľudí.

Zaujímavú teóriu uvádza D'Agostino, ktorý píše: „Trestať znamená spôsobovať utrpenie, nie však svojvoľne, ale primerane tomu, aby vôľa kriminálnika dospela k pokojnému spolunaživanu v rámci spoločnosti“ (s. 121-122). V tomto zmysle sa potrestanie chápe ako znovunastolenie pokojného spolunaživanja a tak konzekventne vlastne trest a vôbec trestné právo slúži slobode jednotlivca v spoločnosti (aj v prípade trestu odňatia slobody, hoci to znie paradoxne. Totiž delikventa sa pozbaví slobody, resp. časti slobody, aby iní ohrození jeho konaním mohli žiť v slobode. To znamená, že – podľa neho – primárnym cieľom trestu je opätovné nastolenie pokojného spolunaživanja jednotlivcov v spoločnosti a až sekundárnym cieľom je náprava páchatela a dosiahnutie určitej miery spravodlivosti v spoločnosti.

13. Je to typické pozitivistické chápanie práva vôbec. Porov. napr. N. BOBBIO, *Teoria generale del diritto*, Torino 1989.
14. K tejto téme zaujal rôzne stanovisko súčasný sekretár Apóstolskej signatúry Mons. Velasio De Paolis na stránkach časopisu *Periodica de re canonica*. Porov. V. DE PAOLIS, *Il libro VI del Codice di diritto canonico: diritto penale, disciplina penitenziale o cammino penitenziale?*, v: *Periodica de re canonica* 89 (2000), 639-659; 90 (2001), 85-114.
15. V Uhorsku sa *bracchium saeculare* začalo používať od začiatku 13. storočia – P. ERDŐ, *Šredniowieczne sady kościelne w Polsce i na Wengrech*, v: *Canon Law. A basic collection a współczesne prawo kánoniczne* (red. B. W. ZUBERT), Opole 2000, s. 113.
16. Napr. M. VENTURA, *Pena e penitenza nel diritto canonico postconciliare*, Napoli 1996; V. DE PAOLIS, *Il libro VI del Codice di diritto canonico: diritto penale, disciplina penitenziale o cammino penitenziale?*, v: *Periodica de re canonica* 89 (2000), 639-659; 90 (2001), 85-114. L. GEROSA, *La scomunica é una pena? Saggio per una fondazione teologica del diritto penale canonico*, Fribourg (Švajčiarsko) 1984. F. COCCOPALMERIO, *Natura ecclesialis sacramenti poenitentiae et actualis cognitio iuris poenalis*, v: *Periodica de re morali, canonica, liturgica* 63, fasc. 2 (1974), 223-230. V. DE PAOLIS, *Animadversiones ad Schema Documenti quo disciplina sanctionum seu poenarum in Ecclesia latina de novo ordinatur*, v: *Periodica de re morali, canonica, liturgica* 63, fasc. 4 (1974), 489-508.

fanské spoločenstvá, ktoré si želajú zabezpečenie do-
držovania cirkevných zákonov svetskou mocou.¹⁷

Univerzálne zákony trestného práva

Šiesta kniha kódexu má názov Sankcie v cirkvi (kánony 1311-1399) a delí sa na dve časti: „Delikty a tresty vo všeobecnosti“ (kánony 1311-1363) a „Tresty za jednotlivé delikty“ (kánony 1364-1399). Prvá časť obsahuje nasledovné tituly: Trestanie deliktov vo všeobecnosti (I. titul: kánony 1311-1312), Trestný zákon a trestný príkaz (II. titul: kánony 1313-1320), Subjekt podliehajúci trestným sankciám (III. titul: kánony 1321-1330), Tresty a iné postihy (IV. titul: kánony 1331-1340), Aplikácia trestov (V. titul: kánony 1341-1353), Zánik trestov (VI. titul: kánony 1354-1359). Druhá časť obsahuje nasledovné tituly: Delikty proti náboženstvu a jednote cirkvi (I. titul: kánony 1364-1369), Delikty proti cirkevnej vrchnosti a slobode cirkvi (II. titul: kánony 1370-1377), Uzurpácia cirkevných úloh a delikty spáchané pri ich vykonávaní (III. titul: kánony 1378-1389), Trestný čin nepravdy (IV. titul: kánony 1390-1391), Delikty proti zvláštnym záväzkom (V. titul: kánony: 1392-1396), Delikty proti životu a slobode človeka (VI. titul: kánony 1397-1398), Všeobecná norma (VII. titul: kánon 1399).¹⁸

Trestný proces sa nachádza v siedmej knihe Kódexu kánonického práva v kánonoch 1717-1731.¹⁹ Tieto procesné predpisy treba chápať v kontexte iných predpisov procesného kánonického práva nachádzajúcich sa v siedmej knihe kódexu a iných procedurálnych predpisov univerzálnej alebo partikulárnej cirkvi. K normám Kódexu kánonického práva z roku 1983 treba doplniť Normy Kongregácie pre náuku viery známe pod názvom *De delictis gravioribus (Obzvlášť závažne delikty)* z 18. 5. 2001²⁰ promulgované najvyšším zákonodarcom Katolíckej cirkvi apoštolským listom *Sacramentorum sanctitatis tutela* 30. 4. 2001.²¹

Trestné právo niektorých konferencií biskupov

Existujú však aj trestné a procedurálno-trestné normy Konferencie biskupov USA²² a iných konferencií biskupov²³ ohľadom sexuálneho zneužívania mladistvých. Rozdiel medzi normami Konferencie biskupov USA a ostatnými je v tom, že iba jej normy boli schválené Kongregáciou pre biskupov a sú teda záväznými zákonmi Konferencie biskupov USA. Normy ostatných konferencií biskupov neboli predložené na schválenie Kongregácii pre biskupov, a preto sú pre jednotlivých diecéznych biskupov právne nezáväzným odporúčaním.²⁴

17. Pápež Benedikt XVI. 29. 8. 2005 v Castel Gandolfo prijal na audiencii Mons. Bernarda Fellaya biskupa a hlavného predstaveného Komunity Pia X., ktorú založil známy francúzsky arcibiskup Mons. Marcel Lefebvre. Po tejto návšteve Mons. Fellay vyhlásil: „Fakt, že už nejestujú katolícke štáty v skutočnosti znamená, že Cirkev už nie je pod ochranou štátu, a preto sa schvaľujú zákony, ktoré sú v hrubom rozpore s kresťanskou morálkou. A to má mimoriadne deštruktívne konzekvencie pre spásu duší. O tom nemôžeme mlčať“ - G. CARDINALE, *Non vogliamo imporre alcun diktat* (intervista con Mons. Bernard Fellay, superiore dei lefebriani), v: *30Giorni nella Chiesa e nel mondo*, (dir. G. An dreotti), Nr. 9 (2005), s. 42.

18. *Kódex kánonického práva, latinsko-slovenské vydanie*, Bratislava 1996, s. 484-527.

19. *Kódex kánonického práva, latinsko-slovenské vydanie*, Bratislava 1996, s. 653-657.

20. CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Epistula a Congregatio pro Doctrina Fidei missa ad totius Catholicae Episcopos et Hierarchos quorum interest: de delictis gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservantis* (18. 5. 2001), v: *Acta Apostolicae Sedis* 93 (2001), s. 785-788.

21. IOANNES PAULUS PP II, *Litterae apostolicae motu proprio datae Sacramentorum sanctitatis tutela quibus Normae de gravioribus delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis promulgantur* (30. 4. 2001), v: *Acta Apostolicae Sedis* 93 (2001), s. 737-739.

22. UNITED STATES CONFERENCE OF CATHOLIC BISHOPS, *Essential Norms for Diocesan/Eparchial Policies Dealing with Allegations of Sexual Abuse of Minors by Priests or Deacons Approved by the Congregation for Bishops* (December 8, 2002), v: <http://www.nccbuscc.org>.

23. Damián Astigueta uvádza vo svojej štúdií ešte normy konferencie biskupov Kanady, Filipín, Austrálie a z Európskych konferencií uvádza konferenciu biskupov Veľkej Británie, Belgicka, Nemecka, Francúzska, Švajčiarska a Írska. Potom dodáva, že tieto normy boli zverejnené na internete (s. 624, pozn. pod čiarou č. 4) - D. G. ASTIGUETA, *Iura personae in normis de abusu sexuali*, v: *Periodica de re canonica* 93 (2004), 623-691.

24. „Come premessa dobbiamo dire che il termine normae in questo articolo, pur consapevoli che in senso stretto sono solo quelle emanate dalla Conferenza Episcopale degli Stati Uniti in quanto hanno ottenuto la recognitio della Santa Sede, mentre le altre sono da considerarsi come proposte pastorali lasciate alla libera applicazione o meno dei singoli Vescovi“ - D. G. ASTIGUETA, *Iura personae...*, s. 625.

Aktuálne poznámky

V šiestej knihe Kódexu kánonického práva (De sanctionibus in Ecclesia) sa nenachádza definícia trestného činu, resp. deliktu. V rozsudkoch Apoštolského tribunálu Rota Romana pred promulgáciou Kódexu kánonického práva z roku 1917 možno nájsť takúto definíciu deliktu: „*Iniuxtam externam actionem vel omissionem, auctori suo imputabilem atque ordinem sociale Ecclesiae perturbantem... peccatum gravem seu mortale idem fit delictum seu crimen in foro externo, quando actio mala seu externa, coniuncta cum damno seu deturbatione ordinis socialis externi...*“²⁵ Po vydaní Kódexu kánonického práva v roku 1917 v kánone 2195, § 1 sa nachádza táto definícia deliktu: „*Nomine delicti, iure ecclesiastico, intelligitur externa et moraliter imputabilis legis violatio cui addita sit sanctio canonica saltem indeterminata.*“²⁶ Nový Kódex kánonického práva zverejnený Apoštolskou konštitúciou *Sacrae disciplinae leges* Jána Pavla II. dňa 25. 1. 1983, ktorý nadobudol účinnosť 27. 11. 1983,²⁷ neprináša definíciu deliktu. V manuáloch trestného kánonického práva sa to zdôvodňuje tým, že bolo úmyslom zákonodarcu vynechať – nakoľko je to možné – definície a ponechať ich na právnu vedu, pretože definície *periculosae sunt*.²⁸ Rovnakým spôsobom sa kódex Jána Pavla II. postavil aj k definícii trestu.²⁹

Kánon 1312, § 1 ustanovuje nasledovné druhy trestov: medicínalne čiže zamerané prioritne na

nápravu páchatela a odpykávacie zamerané na znovunastolenie pokoja a poriadku v cirkevnom spoločenstve (*ad intra*)³⁰ a vôbec dôveryhodnosti Cirkvi (*ad intra*, ako aj *ad extra*).³¹ Medicínalnými trestami sú suspenzia pre klerikov, interdikt pre laikov a exkomunikácia pre klerikov i laikov (porov. kánony 1331-1333). Odpykávacie tresty sú taxatívne určené kánonom 1336.³²

Z hľadiska aplikácie trestov pozná kánonické právo automatické tresty (*latae sententiae*) čiže také, ktoré po naplnení zákonom stanovených podmienok sa automaticky aplikujú na páchatela. Ide o akýsi druh vopred vyneseného rozsudku, ktorý sa automaticky aplikuje po naplnení skutkovej podstaty určitého trestného zákona.³³ V Kódexe 1983 (ktorý je aktuálne účinný) sa nachádza 18 automatických trestov a všetky sú medicínalne: 7 exkomunikácií,³⁴

25. F. X. WENZ, *Jus Decretalium*, vol. 4, *Jus poenale*, Prati 1913, s. 13. Uvedená definícia sa nachádza v rotálnom rozsudku *Coram Lega* z 12. decembra 1910. Nachádzajú sa v nej nasledovné prvky: objektívny prvok (navonok vykonaný skutok alebo zanedbanie jeho vykonania), subjektívny prvok (ťažký hriech čiže vnútorná zodpovednosť za vykonaný alebo zanedbaný skutok), relatívny prvok (vzťah k cirkvi: narušajúc v nej verejný poriadok alebo spôsobujú jej škodu).

26. *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus, praefatione E. mi Petri Card. Gasparri et indice analytico-alphabetico auctus*, Typis Polyglottis Vaticanis 1965, can. 2195, § 1. Tento kódex bol zverejnený Apoštolskou konštitúciou *Providentissima Mater Ecclesia* Benedikta XV. dňa 27. 5. 1917 a nadobudol účinnosť 19. 5. 1918 na slávnosť Zoslania Duha Svätého.

Definícia deliktu uvedená v kánone 2195, § 1 si zachováva prvky dovtedy platnej definície (objektívny, subjektívny a relatívny), avšak upravuje ho viac vo vzťahu k trestnému zákonu: *externa et moraliter imputabilis legis violatio cui addita sit sanctio canonica saltem indeterminata*.

27. Text kódexu i konštitúcie bol vydaný v slovenskom preklade v roku 1996: *Kódex kánonického práva, latinsko-slovenské vydanie*, Bratislava 1996.

28. „*Già nel titolo appare la parola <delitto> del quale lo stesso codice non dà mai alcuna definizione. L'omissione risponde a una precisa intenzione del legislatore che, nel presupposto che il fatto di dare definizioni spetta alla dottrina e non a legislatore e che dare le definizioni nel diritto può essere pericoloso...*“ - V. DE PAOLIS - D. CITO, *Le sanzioni nella Chiesa. Commento al Codice di diritto canonico: libro VI*, Urbaniana University Press, Roma 2001, s. 87.

29. Vo všeobecnosti je akceptovaná definícia trestu, ktorá je uvedená v Kódexe kánonického práva 1917 v kánone 2215: „*Poena ecclesiastica est privatio alicuius boni ad delinquentis correctionem et delicti punitionem a legitima auctoritate inflict.*“

30. To znamená voči vlastným veriacim, ktorí majú žiť v pokoji a podľa právom stanoveného poriadku. Páchatel spáchaním deliktu tento pokoj a poriadok vo vnútri cirkevného spoločenstva výrazne narušuje a vnáša doň nepokoj a neporiadok. Porov. napr. D. G. ASTIGUETA, *Lo scandalo nel CIC: significato e portata giuridica*, v: *Periodica de re canonica* 92 (2003), s. 589-651.

31. Je dôležité, aby Cirkev poživala určitú vyššiu mieru dôveryhodnosti, nakoľko je viditeľným znakom a nástrojom spásy. Páchaním deliktov Cirkev túto dôveryhodnosť stráca u svojich veriacich, ako aj u tých, ktorí sú mimo Katolíckej cirkvi a pre ktorých má byť svetlom spásy: normy sú odpoveďou jednotlivých konferencií biskupov vlastným spoločanom (veriacim i neveriacim), ktorá sa dotýka sexuálneho zneužívania. Cirkev: 1. uznáva, že tu nejde o nový problém a že i v minulosti k takýmto činom dochádzalo...; 2. vyjadruje svoju bolesť, že sa to stalo a že sa za to úprimne hanbí...; 3. uznáva svoju zodpovednosť, pretože zamlčovanie a chýbajúca „odpoveď“ na tieto skutky spôsobili, že k nim dochádzalo stále viac a vo väčšej miere; 4. vyjadruje jasne, že takéto činy odsudzuje ako niečo, čo je v rozpore s evanjeliom a s učením Cirkvi; 5. prejavuje svoju solidaritu s obeťami týchto činov...; 6. vyjadruje, že si je vedomá skutočnosti, že týmito činmi sa stráca dôvera veriacich i neveriacich nielen voči páchatelom, ale aj voči Cirkvi samej a ktorá je nevyhnutne potrebná k tomu, aby Cirkev mohla plniť svoje poslanie predovšetkým v oblasti výchovnej; 7. vyjadruje, že „hlas“ poškodených bol vypočutý a že sa proti tomu skutočne robí maximum – porov. D. G. ASTIGUETA, *Iura personae in normis de abusu sexuali...*, s. 623-624.

32. Ide o tieto tresty: 1. zákaz alebo príkaz pobytu na určitom území; 2. odňatie moci, úradu, úlohy, práva, privilégia, splnomocnenia, milosti, titulu, odznaku, hoci aj len čestného; 3. zákaz vykonávať to, čo je určené v bode 2 alebo zákaz vykonávať to na určitom mieste alebo mimo určitého miesta; 4. preloženie na iný úrad z trestu; 5. prepustenie z klerického stavu.

33. Porov. A. URRU, *Sanzioni penali nella Chiesa*, Roma 1988, s. 24. V Kódexe z roku 1917 existovalo 43 automatických trestov: 40 exkomunikácií a 3 interdikty.

34. Automatické exkomunikácie sú tieto: 1. apostázia, heréza, schizma (kán. 1364, § 1); 2. zneuctenie Eucharistie (kán. 1367, § 1 – oslobodenie je vyhradené pápežovi); 3. fyzické násilie spôsobené pápežovi (kán. 1370, § 1 – odpustenie vyhradené pápežovi); 4. pokus rozhrešiť spolupáchatela v hriechu proti 6. božiemu prikázaniu (kán. 1378, § 1 – odpustenie vyhradené pápežovi); 5. vysvätenie na biskupa bez pápežského poverenia (kán. 1382 – odpustenie rezervované pápežovi); 6. priame porušenie svedného tajomstva – kán. 1388, § 1 – odpustenie rezervované pápežovi); 7. úmyselne spáchaný potrat (kán. 1398).

5 interdiktov³⁵ a 6 suspenzií.³⁶ Ak sa v kódexe nenachádzajú automatické odpykávacie tresty (ba dokonca kán. 1336, § 2 implicitne zakazuje automatický trest prepustenia z klerického stavu) za spáchanie deliktu pedofílie v USA existuje platný automatický trest prepustenia z klerického stavu. Zároveň páchatel absolútne stráca akúkoľvek možnosť vrátiť sa do pastoračnej činnosti.³⁷

Premlčanie trestnej zodpovednosti a aplikácie trestu

Premlčanie trestnej zodpovednosti v kánonickom práve je dosť krátke. Právo podať trestné oznámenie zaniká po 3 rokoch od spáchania trestného činu (porov. kán. 1362, § 1). Výnimku tvoria trestné činy za definované v kán. 1394 (pokus o manželstvo), kán. 1395 (sexuálne delikty), kán. 1396 (porušenie povinnosti rezidovať), kán. 1397 (delikty proti zdraviu, životu človeka), kán. 1398 (abortus effectus secutus). Trestná zodpovednosť za tieto delikty zaniká premlčaním uplynutím 5 rokov. Ďalšiu výnimku tvoria delikty, ktorých odpustenie je rezervované Kongregácii pre náuku viery (porov. kán. 1362, § 1, bod 1; ide o zvlášť závažné trestné činy a ich trestná zodpovednosť zaniká spravidla uplynutím 10 rokov). V prípade zvlášť závažných trestných činov uvedených v normách Kongregácie pre náuku viery *De delictis gravioribus* môže Kongregácia pre náuku viery zvýšiť časovú lehotu na premlčanie týchto trestných činov.³⁸

Trestné zákony Konferencie biskupov USA výslovne zaväzujú každého diecézneho biskupa požiadať o zvýšenie časovej lehoty trestných činov za pedofíliu tak, aby neostali nepotrestané trestné činy pedofílie spáchané v dávnejšej minulosti.³⁹

Časová lehota na premlčanie aplikácie trestu po vynesení rozsudku alebo dekrétu je rovnaká, ako v prípade premlčania trestnej zodpovednosti (kán. 1363, §§ 1-2).

35. Automatické interdikty sú nasledovné: 1. fyzické násilie spôsobené biskupovi (kán. 1370, § 2); 2. pokus o slúženie sv. omše (kán. 1378, § 2, bod 1); 3. fikcia udelenia rozhršenia bez spovednej fakulty (kán. 1378, § 2, bod 2); 4. krivé obvinenie spovedníka v zmysle kán. 1390, § 1); 5. pokus klerika alebo rehoľníka s večnými sľubmi o uzavretie manželstva (kán. 1394, § 2).

36. Automatických suspenzií je sedem: 1. fyzické násilie proti biskupovi (kán. 1370, § 2); 2. pokus o slúženie sv. omše bez moci kňazstva (kán. 1378, § 2, bod 1); 3. fikcia rozhršenia bez spovednej fakulty (kán. 1378, § 2, bod 2); 4. krivé obvinenie spovedníka v zmysle kán. 1390, § 1); 5. ordinácia nepodriadeného bez poverovacích listín (kán. 1383); 6. pokus uzavrieť manželstvo v zmysle kán. 1394, § 1).

37. Ide o normy aktuálne účinné v Katolíckej cirkvi v USA, schválené kongregáciou pre biskupov v roku 2002. Tieto normy zároveň absolútne neumožňujú diecéznemu biskupovi páchatela po nejakom čase vziať späť do pastoračnej služby – porov. D.G. ASTIGUETA, *Iura personae in normis de abusu sexuali...*, s. 657.

38. Túto právomoc udelil Ján Pavol II. dňa 7. 11. 2002 Kongregácii pre náuku viery – porov. D. G. ASTIGUETA, *Iura personae in normis de abusu sexuali...*, s. 680.

39. Porov. D. G. ASTIGUETA, *Iura personae in normis de abusu sexuali...*, s. 677.

Tresty za zvlášť závažné trestné činy

Aj v minulosti existovali tresty za trestné činy považované za zvlášť závažné, len širšia katolícka verejnosť o nich nevedela. Napríklad 16. marca 1962 vydala Kongregácia posvätného officia (dnešná Kongregácia pre náuku viery) inštrukciu pod názvom *Crimen sollicitationis*. Inštrukcia mala právnu silu zákona, nakoľko vtedy Posvätnému officiu predsedal samotný pápež, ako to pripomína Ján Pavol II. a apoštolskom liste *Sacramentum sanctitatis tutela* 30. 4. 2001. Inštrukcia nebola nikdy uverejnená ani v oficiálnom orgáne Svätej stolice (*Acta Apostolicae Sedis*), ani v *Osservatore romano* (hoci ju zverejnil Xaverius Ochoa v *Leges Ecclesiae* možno s asi 20 ročným oneskorením). Normy Kongregácie pre náuku viery z 18. mája 2001 principiálne ani neuvádzajú nové trestné činy v porovnaní s Kódexom z roku 1983, ale dávajú im nový trestnoprávny rozmer: Cirkev ich považuje za zvlášť závažné trestné činy a o ich súdení a potrestaní rozhoduje Kongregácia pre náuku viery. Z hľadiska obsahu ide o štyri delikty proti zneužitiu Eucharistie,⁴⁰ tri delikty proti svia-

40. Závažné delikty proti Eucharistii sú: 1. kto konsekrované eucharistické spôsoby zahodí alebo ich so svätokrádežným cieľom odnesie alebo prechováva“ (kán. 1367 CIC: automatická exkomunikácia vyhradená Kongregácii pre náuku viery); 2. kto nepovýšený do kňazského stavu sa pokúsi o slávenie Eucharistie alebo slávenie predstiera (kán. 1378, § 2, bod 1 CIC: automatický trest suspenzie pre diakona a pre laika automatický trest interdikt); obidva prípady sú vyhradené Kongregácii pre náuku viery); 3. delikt koncelebrácie Eucharistie so služobníkmi cirkvi alebo náboženských spoločností, ktoré – podľa učenia Katolíckej cirkvi – nemajú apoštolskú postupnosť a nemajú ani platne vysvätených kňazov (kán. 908 spolu s kán. 1365: za tento delikt nie je automatický trest a do roku 2001 ani nebol vyhradeným Apoštolskej stolici; od roku 2001 je tento delikt, ako aj trest vyhradený Kongregácii pre náuku viery); 4. delikt konsekrácie iba jednej matérie bez druhej pri slávení Eucharistie alebo aj jednej a druhej matérie, avšak mimo slávenia sv. omše: v obidvoch prípadoch so svätokrádežným cieľom (kán. 927: do roku 2001 to ani nebol delikt, iba jednoduchý zákaz; od roku 2001 – hoci sa nenachádza v 6. knihe CIC – je deliktom vyhradeným Kongregácii pre náuku viery).

tosti pokánia⁴¹ a 1 mravnostný delikt.⁴² Tieto delikty sú diecézni biskupi povinní hlásiť na Kongregáciu pre náuku viery, ktorá ich registruje a riadi ich procesný postup, ktorý vykonáva diecézny biskup prostredníctvom vlastného súdu. Odsúdený páchatel sa môže odvolať proti rozsudku prvej inštancie na druhú inštanciu, ktorou je v tomto prípade Kongregácia pre náuku viery. Štatistický počet takýchto procesov – podľa môjho názoru – je možné zverejniť, ale v Pápežskej ročenke (*Annuario pontificio*) to Kongregácia pre náuku viery nerobí. Procesy pred cirkevnými súdmi nie sú verejné vo všeobecnosti; ba procesy označené ako závažné delikty vyhradené Kongregácii pre náuku viery sú viazané pápežským tajomstvom (*huiusmodi causae secreto pontificio subjectae sunt*).⁴³

Inštitút premlčania závažných trestných činov vyhradených Kongregácii pre náuku viery je 10 rokov. V prípade mravnostného deliktu (pedofílie) je to 10 rokov od dátumu, kedy maloletá osoba dovŕši 18. rok veku. Kongregácia pre náuku viery však má právo predĺžiť čas tohto premlčania aj na dobu dlhšiu. Rozhoduje o tom osobitne pri každom prípade. Môže taktiež premlčanie aj po uplynutí stanovenej lehoty zrušiť a následne dovoliť trestné stíhanie predpokladaného páchatela.⁴⁴

41. Zvlášť závažnými trestnými činmi proti sviatosti zmierenia sú: 1. rozhrešenie komplica z hriechu proti šiestemu božiemu prikázaniu (kán. 1378, § 1: automatický trest suspenzie vyhradenej Kongregácii pre náuku viery); 2. kňaz, ktorý počas vysluhovania sviatosti zmierenia alebo pri jej príležitosti, alebo pod jej zámenkou navádza kajúcnika na hriech proti šiestemu božiemu prikázaniu (kán. 1387: nie je za to automatický trest a do roku 2001 nebol ani vyhradený Apoštolskej stolici; od roku 2001 je to trest vyhradený Kongregácii pre náuku viery a hrozí za to trest suspenzie, ba až trest prepustenia z klerického stavu); 3. priame porušenie spovedného tajomstva (kán. 1388: automatický trest exkomunikácie vyhradený Kongregácii pre náuku viery).

42. „*Delictum contra mores teda delikt proti šiestemu božiemu prikázaniu spáchaný klerikom s osobou mladšou ako 18 rokov.*“ Kán. 1395, § 2 poznal delikt sexuálneho zneužitia maloletých klerikmi, avšak za maloletých považoval iba osoby mladšie ako 16 rokov. Taktiež tento delikt nebol ani automatický, ani vyhradený Vatikánu. V súčasnosti je to delikt vyhradený Kongregácii pre náuku viery a výška veku maloletých bola dvíhnutá na 18 rokov. Za takýto delikt hrozí aj najťažší trest čiže prepustenie z klerického stavu.

43. K téme „*de delictis gravioribus*“ pozri napr. B. E. FERME, *Graviora delicta: the apostolic letter M.P. sacramentorum sanctitatis tutela, v: Il processo penale canonico*, a cura di Z. SUCHECKI, Lateran University Press, Roma 2003, s. 365-382. D.G.ASTIGUETA, *Iura personae in normis de abusu sexuali*, v: *Periodica* 93 (2004), s. 623-691. D. G. ASTIGUETA, *Lo scandalo nel CIC: significato e portata giuridica*, v: *Periodica* 92 (2003), s. 589-651. V. DE PAOLIS, *Norme De gravioribus delictis riservati alla Congregazione per la dottrina della fede*, v: *Periodica* 91 (2002), s. 273-312. J. LLOBELL, *I delitti riservati alla Congregazione per la dottrina della fede*, v: *Le sanzioni nella Chiesa*, ed. GRUPPO ITALIANO DEI DOCENTI DI DIRITTO CANONICO, Milano 1997, s. 183-212. D. NĚMEC, *Kanonickoprávni řešení sexuálních deliktů katolických duchovních*, v: *Tribunál. Informácie a články z kánonického a konfesného práva* 2 (2005), s. 7-12.

44. D. G. ASTIGUETA, *Iura personae in normis de abusu sexuali*, v: *Periodica* 93 (2004), s. 680.

Ďalšie trestné činy pertraktované cirkevným súdnictvom

Z ďalších deliktov pertraktovaných (nielen) na Apoštolskom súde Rota Romana sú tzv. *causae iurium*. Ide o prípady, ak niekto úmyselne poškodil dobré meno iného, ktoré sa môže stať dvojakým spôsobom: *ohováraním (detractio)*, ak sa hovorí o nedostatkoch človeka so zámerom narušiť jeho dobrú povesť alebo *osočovaním (calumnia)* tak, že si na iného vymyslí dokonca lož a tu predloží iným za účelom zneuctenia dobrého mena iného. Právny podklad tieto delikty majú v kánone 220, ktorý patrí medzi nescudziteľné základné právo veriacich na dobrú povesť⁴⁵ a trestnoprávny podklad v kánone 1390, § 2 Kódexu kánonického práva.⁴⁶ Ďalšou kategóriou trestných činov známych (nielen) z toho, že sa riešili na Rímskej Rote sú tzv. *delikty proti dobrým mravom*. Ide o delikty ako sú alkoholizmus kléru pri vykonávaní pastoračných povinností,⁴⁷ konkubinát (porov. kán. 1394, §§ 1-2), zjavné porušenie záväzku celibátu (kán. 1395)⁴⁸ a tzv. *odium plebis* (odpor veriacich pre spáchanie nejakého deliktu, za čo má nasledovať prinajmenšom trestné preloženie klerika), čo opäť má svoju trestnoprávny podklad v delikte klerika a následnej negatívnej reakcii cirkevného spoločenstva.

Nedá sa presne odhadnúť, koľko je takýchto prípadov, nakoľko sa nezverejňuje štatistika Svätej stolice koľko je takýchto prípadov na miestnych súdoch prvej inštancie a koľko sa rieši ako v prvej inštancii na súdoch vytvorených ako pápežská komisia na konkrétny prípad a koľko sa ich rieši na Rímskej rote a koľko na tzv. súdnych sekciách niektorých kongregácií (napr. na Kongregácii pre náuku viery, na Kongregácii pre Boží kult a disciplínu sviatostí a iných). Napokon v Katolíckej cirkvi existuje tiež prax trestať bez súdneho procesu dekrétom. Je to prax, ktorú niektorí významní cirkevní hodnostári kritizujú, napriek tomu mnohí diecézni biskupi ju vykonávajú.⁴⁹

45. Kán. 220: „*Nikomiu nie je dovolené nezákonne poškodiť dobrú povesť, ktorú niekto má, ani porušiť právo akejkoľvek osoby na ochranu vlastného súkromia.*“

46. Kán. 1390, § 2: „*Kto cirkevnému predstavenému poskytne iné osočujúce údaje o delikte alebo ináč poškodí jeho dobrú povesť druhého, môže byť potrestaný spravodlivým trestom nevyňímajúc cenzúru.*“ Aj keď kánon hovorí len o cirkevnom predstavenom, prax Rímskej Roty je omnoho širšia – porov. V. PALESTRO, *Le sentenze penali della Rota Romana*, v: *Il processo penale canonico*, a cura di Z. SUCHECKI, Lateran University Press, Roma 2003, s. 346-347.

47. Tu ide o trestný čin zneužívania cirkevnej moci alebo úlohy (kán. 1389) a trestný čin pohoršenia (škandálu) veriacich, čo má svoj trestnoprávny podklad v kán. 1399: „*...aby sa pohoršeniam predišlo alebo aby, ak sa už stali, napravili.*“ Porov. D. G. ASTIGUETA, *Lo scandalo nel CIC: significato e portata giuridica*, v: *Periodica* 92 (2003), s. 589-651.

48. Napr. žena otehotnie s klerikom alebo škandalózne správanie sa klerika vzhľadom na šieste prikázanie.

49. „*Ak treba niekoho potrestať, riadnou cestou na to je súdny proces. Potrestanie dekrétom bez súdneho procesu je iba výnimkou,*“ uvádza kardinál Zenon Grocholewski a dodáva, že to jasne vyplýva z predpisov kódexu a osobitne z predpisu kán. 221 – Z. GROCHOLEWSKI, *Presentazione*, v: *Il processo penale canonico*, a cura di Z. SUCHECKI, Lateran University Press, Roma 2003, s. 7.

Spáchanie deliktu môže cirkevnému spoločenstvu alebo jednotlivým veriacim spôsobiť fyzické alebo morálne škody. Z tohto dôvodu treba povedať, že často s trestným procesom alebo trestnou administratívnou procedúrou súvisí aj spor o náhradu škody. Totiž, ak je právne isté, že delikt spáchaný bol a že spôsobil niekomu škodu, poškodená stránka môže podať žalobu o náhradu škody. V tomto prípade však už to nie je trestný, ale sporový proces, ktorý riešia cirkevné súdy v súlade so zákonmi Cirkvi týkajúcimi sa súdneho sporového procesu. Proti zamietnutiu žaloby o náhrade škody alebo proti rozsudku prvej inštancie sa možno odvolať na cirkevný apelačný súd (porov. kánony 1729-1731). Napokon aj kán. 128 jasne deklaruje, že „*ktokoľvek nezákonne právnym úkonom, ba akýmkoľvek iným úkonom spôsobeným úmyselne alebo z nedbanlivosti spôsobil inému škodu, je povinný spôsobenú škodu nahradiť.*“

Cirkevný zákon o mediácii?

Má aj Katolícka cirkev zákon o mediácii a probácii? Som presvedčený, že Katolícka cirkev takéto legislatívne predpoklady má, avšak ich nevyužíva, resp. málo využíva. Kódex kánonického práva z roku 1983 výslovne dáva možnosť vzniku mediačnej cirkevnej inštitúcie na riešenie sporov mimosúdnou cestou (porov. kán. 1733, §§ 2-3).⁵⁰ Takáto mediačná inštitúcia - kódex ju nazýva *officium* (úrad) alebo *consilium* (rada) - môže existovať na úrovni celoštátnej ako inštitúcia ustanovená Konferenciou biskupov Slovenska alebo na úrovni diecéznej ustanovená diecéznym biskupom a pracuje podľa noriem stanovených konferenciou biskupov, alebo v druhom prípade podľa noriem vydaných diecéznym biskupom. To znamená, že aj inštitucionalizovanú mediáciu kánonické právo umožňuje. Avšak či takéto mediačná inštitúcia reálne existuje a pracuje, to závisí od konferencie biskupov a od jednotlivých diecéznych biskupov.⁵¹

50. CIC 1983, kán. 1733, § 2: „*Konferencia biskupov môže stanoviť, aby sa v každej diecéze natrvalo ustanovil istý úrad (lat. officium) alebo rada (lat. consilium), ktorých úlohou má byť hľadanie a predkladanie spravodlivého riešenia podľa noriem stanovených samou konferenciou biskupov; ak to však konferencia biskupov nenariadi, takúto radu alebo takýto úrad môže ustanoviť diecézny biskup.*“

51. Na Slovensku mediačné cirkevné inštitúcie nejestvujú. Ak by som mal vysloviť svoj názor, povedal by som, že cirkevné mediačné inštitúcie sú potrebné aj na Slovensku, že sú to inštitúcie, ktoré majú budúcnosť nielen v štátnom práve, ale aj v cirkevnom. Myslím si, že tento trend podporuje aj kardinál Zenon Grocholewski, ktorý píše, že „*treba nájsť, aby v Cirkvi bolo čo najmenej súdnych procesov, aby sa spory v Cirkvi riešili pokojnou cestou... (a takto) do siahnuť ozdravenie „zraneného“ cirkevného spoločenstva a návrat k opravdivej spolupráci medzi členmi cirkevného spoločenstva...*“ - Z. GROCHOLEWSKI, *Špecifika práva Katolíckej cirkvi*, v: *Tribunál 1* (2005), s. 7. Normy Konferencie biskupov USA taktiež potvrdzujú tento trend, ak pripomínajú, že je im ľúto, že biskupi problémy mravnostných deliktov neriešili a tak prispeli svojou mierou zodpovednosti

Trestné kánonické právo otvára mnoho otázok predovšetkým „ad intra“, dovnútra Cirkvi. Žiada sa mi povedať, že Cirkev by mala byť inštitúciou, v ktorej nemožno páchať trestné činy bez akýchkoľvek následkov a absencie konania kompetentných. Bolesťné a ľútostné priznanie sa biskupov USA by malo byť veľavravné i poučné. Nemôžem sa ubrániť pocitu, že ak si v USA Cirkev sama nedokázala nastoliť disciplínu, urobil to namiesto nej štát (žiaľ, za hlučného doprovodu médií). Taktiež by Cirkev mala byť inštitúciou, v ktorej je možné dovolať sa spravodlivosti v duchu pravdy i lásky. Napokon trest je vždy v Cirkvi tým najkrajším riešením.

Autor:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

Lektorovali:

ThDr. Alojz Frankovský, PhD.

JUDr. Michal Komara

za to, že počet deliktov rástol a rástol i počet obetí. - Porov. UNITED STATES CONFERENCE OF CATHOLIC BISHOPS, *Essential Norms for Diocesan/Eparchial Policies Dealing with Allegations of Sexual Abuse of Minors by Priests or Deacons Approved by the Congregation for Bishops* (December 8, 2002), v: <http://www.nccbuscc.org>; porov. aj D. G. ASTIGUETA, *Iura personae in normis de abusu sexuali*, v: *Periodica de re canonica* 93 (2004), 623-691. Napokon, ak sa riešenie mediáciou ukazuje ako neúčinné, musia nastúpiť súdy a tresty, ktoré sú iste už tým najkrajším riešením, ak všetky iné riešenia zlyhajú.

PRE PRÍPADY SANATIO IN RADICE

Výklad kán. 1165, § 1-2 CIC 1983

ÚVOD

Sanatio in radice čiže základná náprava manželstva na prvý pohľad nie je problémom, ktorý by priťahoval pozornosť cirkevných právnikov v zvýšenej miere. Pri podrobnejšom skúmaní legislatívneho textu predsa vznikajú otázky, na ktoré sa žiada hľadať odpovede. Prvou zaujímavosťou je skutočnosť, že Apoštolský stolec si ponechal principiálne moc udeľovať základnú nápravu manželstva, ale de facto túto právomoc vykonávajú diecézni biskupi. Ide teda o právomoc delegovanú alebo riadnu? Môžu túto právomoc ďalej subdelegovať alebo nie? Čo sa stane, ak by to urobili: bude to platné? Na tieto a podobné otázky sa pokúsime hľadať odpoveď.

I. TEXT KÁNONA 1165 CIC

§ 1: „*Sanatio in radice concedi potest ab Apostolica Sede.*“

§ 2: „*Concedi potest ab Episcopo dioecetano in singulis casibus, etiam si plures nullitatis rationes in eodem matrimonio concurrant, impletis conditionibus, de quibus in can. 1125, pro sanatione matrimonii mixti; concedi autem ab eodem nequit, si adsit impedimentum cuius dispensatio Sedi Apostolicae reservatur ad normam can 1078, § 2, aut agatur de impedimento iuris naturalis aut divini positivi quod iam cessavit.*“¹

II. KOMPETENTNÉ DIKASTÉRIUM

V zmysle predpisu kán. 1165, § 1 CIC udeľuje sanatio in radice Apoštolská stolica. Lenže je to široký pojem, ktorý v sebe zahŕňa rôzne dikastéria Rímskej kúrie, ba v najvlastnejšom zmysle pod pojmom Apoštolská stolica sa chápe úrad rímskeho veľkňaza.

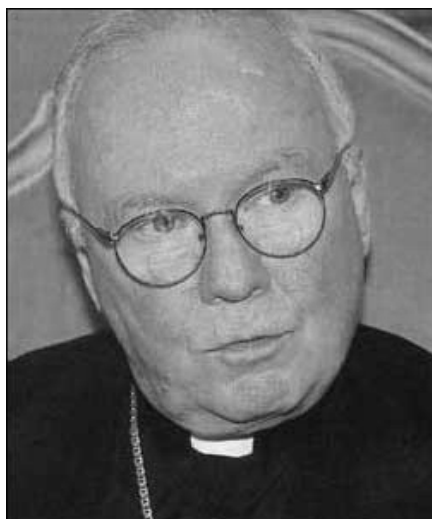
1.1. Apoštolská penitenciária

V zmysle predpisu apoštolskej konštitúcie *Pastor bonus* Jána Pavla II. o Rímskej kúrii, ak sa *sanatio in radice* udeľuje v rámci vnútorného fóra, udeľuje ju Apoštolská penitenciária (*Pastor bonus*, čl. 118).

1.2. Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí

Ak sa *sanatio in radice* udeľuje pre vonkajšie fórum, pre latinských katolíkov ho udeľuje Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí (porov. *Pastor bonus*, čl. 63).

1. Slovenský preklad: Kán. 1165, § 1: „*Sanáciu v základe môže udeliť Apoštolská stolica.*“ § 2: „*Diecézny biskup ju môže udeliť v jednotlivých prípadoch, aj keď to isté manželstvo je nulitné z viacerých dôvodov, po splnení podmienok, o ktorých sa hovorí v kán. 1125, keď ide o sanáciu miešaného manželstva; nemôže ju však udeliť, ak existuje prekážka, od ktorej je dišpenzovanie vyhradené Apoštolskej stolici podľa normy kán. 1078, § 2 alebo ak ide o prekážku prirodzeného alebo pozitívneho božského práva, ktorá už zanikla*“ - *Kódex kánonického práva, latinsko-slovenské vydanie*, Bratislava 1996, s. 431.

Kardinál James Francis Stafford,
Paenitentiaris Maior
Apoštolská penitenciária udeľuje
sanatio in radice v rámci vnútorného
fóra.

1.3. Kongregácia pre Východné cirkvi

Ak sa *sanatio in radice* udeľuje pre vonkajšie fórum pre východných katolíkov, udeľuje Kongregácia pre Východné cirkvi (porov. *Pastor bonus*, čl. 51, § 1).

1.4. Kongregácia pre náuku viery

Ak sa *sanatio in radice* udeľuje pre vonkajšie fórum v prípade miešaných manželstiev, *sanatio in radice* udeľuje Kongregácia pre náuku viery.²

III. DIECÉZNY BISKUP A SANATIO IN RADICE

Episcopus dioecesanus môže udeliť (concedi potest) *sanatio in radice* v jednotlivých prípadoch (lat. in singulis casibus) (kán. 1165, § 2 CIC).

V rámci vyššie uvedeného legislatívneho textu vzniká otázka, či diecézny biskup má túto právomoc riadnu (potestas ordinaria), alebo o delegovanú (potestas delegata) – porov. kán. 131 CIC – z toho dôvodu, že diecézny biskup môže udeľovať *sanatio in radice* iba „in singulis casibus“?

S ňou súvisí aj druhá otázka, či môže diecézny biskup túto právomoc udeľovať *sanatio in radice* aj delegovať?

Ak áno, môže túto právomoc delegovať „na všeobecnosť prípadov“ alebo „na jednotlivý prípad“? V krátkosti sa treba pokúsiť nájsť odpoveď na obidve otázky.

3.1. V prípade diecézneho biskupa ide o „potestas ordinaria“ alebo „potestas delegata“?

3.1.1. Pramene predpisu kán. 1165, § 2 CIC

Bezprostrednými prameňmi kán. 1165, § 2 CIC sú Motu proprio Pavla VI. *Pastorale munus* z roku 1964 a Motu proprio Pavla VI. *De Episcoporum muneribus* z roku 1966.³

1. Motu proprio *Pastorale munus* de facultates quae iure Episcopi residentiali competunt: „21: *Sanandi in radice...*“ – in: AAS 56 (1964), 9.

2. Motu proprio *De Episcoporum muneribus*, IX, 18: (Nobis expresse reservamus dispensationes quae sequuntur) „*A lege renovandi consensus matrimonialem in sanatio in radice, quoties:*

a) *requiritur dispensatio super impedimento Sedi Apostolicae reservato;*

b) *agitur de impedimento iuris naturalis vel divini, quid iam cessaverit;*

c) *agitur de matrimonialibus mixtis, cum servatae non fuerint conditiones praescriptae in commemorata Instructione pro doctrina fidei n. I*“ - AAS 58 (1966), 471-472.

3.1.2. Komentáre autorov

Luigi Chiappetta píše: „*La facoltà del Vescovo (sanatio in radice)... é facoltà ordinaria, annessa all'ufficio.*“⁴

Španiel Castano uvádza: „*(Sanatio in radice del Vescovo diocesano) si tratta della facoltà che gli spetta d'ufficio e quindi é facoltà ordinaria.*“⁵

Abate píše: „*Se il matrimonio é nullo per difetto di forma legittima o per uno o piú impedimenti dai quali il vescovo diocesano può dispensare, egli,*

Palazzo della Cancelleria v Ríme.
V tejto budove sídli Apoštolská
penitenciária, Najvyšší tribunál
Apoštolskej signatúry a Rota Romana.

2. Porov. L. CHIAPPETTA, *Il matrimonio*, Roma 1990, s. 405.

3. PONTIFICIA COMMISSIONE CODICI IURIS CANONICI AUTHENTICA INTERPRETANDO, *Codex Iuris Canonici, fontium annotatione et indice analytico-alphabetico auctus*, Città del Vaticano 1989, s. 316.

4. L. CHIAPPETTA, *Il matrimonio*, Roma 1990, s. 405.

5. J. CASTANO, *Il sacramento del matrimonio*, vol. II, Roma 1990, s. 318.

Mons. Antoni Stankiewicz, dekan Apoštolského tribunálu Rota Romana.

Problémy manželstva v súčasnej dobe sa ukazujú ako veľmi vážne.

per potestá ordinaria... può concedere la sanazione in radice nei singoli casi“ (can. 1165, § 2).⁶

Bersini je iného názoru: „*La facultá (sanatio in radice) concessa ai Vescovi é delegata.*“⁷

Paolo Moneta píše, že „*l'autoritá normalmente competente a concedere la sanatio in radice é la Sede Apostolica, ma giá decreto Episcoporum muneribus emanato all'indomani del Concilio Vaticano II aveva deman-dato in larga parte tale facultá ai Vescovi diocesani.*“⁸

3.1.3. Zhrnutie

Napriek tomu, že oficiálne pramene kán. 1165, § 2 sa presne o povahe moci diecéznych biskupov udeľovať *sanatio in radice* nevyjadrujú (resp. jednoznačne to z nich takto nevyplýva) a autori sú rozdelení (Chiappetta, Castaño, Abate ju považujú za riadnu moc diecézneho biskupa, čiže moc, ktorú má na základe svojho úradu a nie delegácie od Svätého Otca; iní autori Bersini a Moneta sa viac prikláňajú k tomu, že diecézny biskup ju nemá na základe svojho úradu, ale ju má delegovanú), zdá sa, že sa treba prikloniť k názoru, že diecézny biskup má túto moc ako riadnu, čiže nadobúda ju na základe svojho úradu, a že ju nemá ako delegovanú. Táto mienka je viac pravdepodobná a viac je v súlade s učením Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý v značnej miere rozšíril právomoci diecéznych biskupov.

Na druhej strane formulácia kódexu nejde vo vyššie uvedenej línii. Kán. 1165, § 1 uvádza, že „*sanatio in radice concedi potest ab Apostolica Sede*“ a prípadne ďalšie paragrafy upresňujú alebo uvádzajú výnimky z tohto princípu (tak je to bežné pri formulácii kánonov a paragrafov v kánonickej praxi i jej odbornom chápaní). Preto je zvláštne, že „*sanatio in radice concedi potest ab Episcopo dioecetano*“ sa nachádza až v druhom paragrafe kán. 1165 a ešte je zvláštnejšie, že túto právomoc diecézneho biskupa kódex obmedzuje: môže ju udeliť „*in singulis casibus*“. Takáto formulácia kódexu „nahráva“ tým, ktorí tvrdia, že diecézny biskup má iba delegovanú moc udeľovať *sanatio in radice*.

3.2. Môže diecézny biskup moc udeľovať *sanatio in radice* ďalej delegovať?

Môže a pritom nie je podstatné, či diecézny biskup túto moc má ako riadnu (potestas ordinaria)⁹ alebo delegovanú od Svätého Otca (potestas delegata).¹⁰ Ale predsa v kán. 1165, § 2 CIC sa nachádza formulácia, ktorá je vzhľadom na kánonickú tradičnú formuláciu zvláštnosťou.

3.2.1. Výklad prvej knihy kódexu o delegácii a subdelegácii

Výkonná riadna moc riadenia (potestas ordinaria executiva) sa môže delegovať „*ad actum*“ (na jeden prípad) alebo „*ad universitatem casuum*“ (na všeobecnosť prípadov, čiže na prípady bez obmedzenia) (porov. kán. 137, § 1 CIC). Avšak výkonná moc delegovaná od Apoštolskej stolice môže byť subdelegovaná „*ad actum*“ alebo „*ad universitatem casuum*“ (kán. kán. 137, § 2). To znamená, že „*de facto*“ nejestvuje rozdiel medzi tým, či moc deleguje osoba, ktorá je nositeľom riadnej výkonnej moci, alebo či moc subdeleguje osoba, ktorá je iba delegovaná v oblasti výkonnej moci Apoštolskou stolicou a môže túto moc subdelegovať bez ob-

6. A. ABATE, *Il matrimonio nella nuova legislazione canonica*, Roma 1984, s. 174.

7. F. BERSINI, *Il nuovo diritto canonico matrimoniale. Commento giuridico-pastorale*, Torino 1983, s. 201.

8. P. MONETA, *Il matrimonio*, in: *Il Diritto nel mistero della Chiesa*, vol. III, Roma 1992, s. 280.

9. Kán. 137, § 1: „*Potestas executiva ordinaria delegari potest tum ad universitatem casuum, nisi aliud iure expresse caveatur.*“

10. Kán. 137, § 2: „*Potestates executiva ab Apostolica Sede delegata subdelegari potest sive ad actum sive ad universitatem casuum, nisi electa fuerit industria personae aut subdelegatio fuerit expresse prohibita.*“

Mons. Joaquín Llobell, profesor na Univerzite sv. Kríža v Ríme, je významným odborníkom na manželské kánonické právo.

V prestížnom vatikánskom vydavateľstve Libreria Editrice Vaticana vyšla v roku 2005 vzácna publikácia viacerých autorov o manželstve v súčasnej dobe.

medzenia (ak v poverení nie sú výslovne uvedené obmedzenia pre subdelegáciu). V oboch prípadoch možno túto moc delegovať, resp. subdelegovať „*sive ad actum*“ (na jednotlivý prípad), ako aj „*ad universitatem casuum*“. Ak to aplikujeme na prípad *sanatio in radice* zmysle kán. 1165 ide tu o zvláštnu formuláciu, lebo principiálne udeľuje základnú nápravu Apoštolská stolica (kán. 1165, § 1) a diecézny biskup „*concedi potest (sanatio in radice) in singulis casibus...*“ (t. j. na jednotlivé prípady). To znamená, že nie „*ad actum*“ (na jednotlivý prípad) ani nie „*ad universitatem casuum*“ (na všeobecnosť prípadov), čo by bolo v súlade s kán. 137, § 1-2. Z tohto uhla pohľadu sa kán. 1165 vymyká z pravidiel stanovených v spomínanom kánone prvej knihy kódexu.

Iný prípad nastane, ak výkonnú moc deleguje autorita, ktorá vlastní riadnu výkonnú moc riadenia (*potestas ordinaria executiva*) a nejde o Apoštolskú stolicu (porov. kán. 137, § 3) a subdeleguje moc delegovanú „*ad universitatem casuum*“. V takomto prípade môže subdelegovať iba „*in singulis casibus*“ (na určitý presne určený počet prípadov). To znamená, že nemôže delegovať „*ad universitatem casuum*“, ale môže delegovať nielen „*ad actum*“, ale na viac presne určených jednotlivých prípadov („*in singulis casibus*“). Ak to opäť aplikujeme na prípad *sanatio in radice*, diecézny biskup, odhliadnuc od toho, či ju má riadnu, alebo delegovanú, „*concedi potest (sanatio in radice) in singulis casibus*“ to znamená na niekoľko presne určených prípadov (nie však na všetky prípady, nie „*ad universitatem casuum*“).

De facto musím sa priznať, že nevidím rozdiel medzi formuláciou „*ad universitatem casuum*“ a formuláciou „*in singulis casibus*“. Napríklad diecézny biskup má právomoc, opäť odhliadnuc od toho, či ide o moc delegovanú Apoštolskou stolicou, alebo ju má riadnu zo svojho úradu, má ju nie „*ad universitatem casuum*“, ale „*in singulis casibus*“, ale prakticky ju môže vykonávať vždy kedykoľvek to po splnení ďalších zákonom stanovených predpokladov on sám uzná za vhodné (čiže je to v istom zmysle „*ad universitatem casuum*“).

3.2.2. Formulácia kán. 1165, § 2 CIC

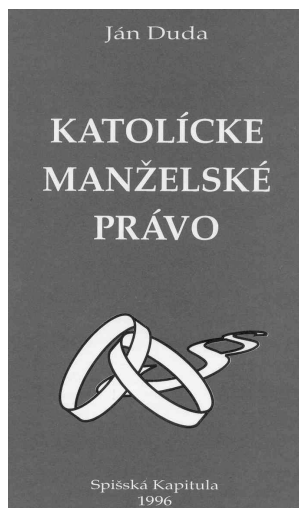
Ukazuje sa však, že formulácia „*in singulis casibus*“ kán. 1165, § 2 má skôr právny dopad na subdelegovanie tejto právomoci. Vo všeobecnosti komentátori kán. 1165, § 2 sa zhodujú v tom, že diecézny biskup môže právomoc udeľovania *sanatio in radice* delegovať (resp. subdelegovať).¹¹

A tu práve vstupuje „do hry“ formulácia „*in sigulis casibus*“, ktorá je použitá v kán. 1165, § 2. V zmysle predpisu kán. 137, § 1, ak by diecézny biskup mal právomoc delegovanú od Apoštolskej stolice (ak berieme do úvahy túto eventualitu), mohol by ju delegovať „*ad actum*“ alebo „*ad universitatem casuum*“ (porov. kán. 137, § 2). Ale on sám ju vlastní „*in singulis casibus*“. Vzniká otázka, či diecézny biskup ju potom vôbec môže delegovať, ale zároveň ju treba doplniť o právnický princíp, že v prípade pochybnosti (lat. *dubium*) veci stoja v prospech platnosti (kán. 144)! Rovnaká pochybnosť o možnosti delegovania vzniká aj v prípade, ak by túto právomoc diecézny biskup vlastnil zo svojho úradu. V tomto prípade by ju mohol delegovať „*ad actum*“ alebo „*ad universitatem casuum*“ (porov. kán. 137, § 1) a iba v prípade, ak by ju niekomu udelil „*ad universitatem casuum*“, tento by ju mohol ďalej delegovať „*in singulis tantum casibus*“ (na presne určený počet prípadov) (porov. kán. 137, § 3).

11. A. Abate hovorí o „delegabilite“ tejto moci - *Il matrimonio nella nuova legislazione canonica*, Roma 1984, s. 174; rovnaký názor zastáva aj José Castaño: „*Stiamo del parere che il vescovo diocesano possa delegare la sudetta facoltà*“ a dodáva, že diecézny biskup môže túto právomoc delegovať nielen generálnemu alebo biskupskému vikárovi, ale aj iným kňazom, ba aj diakonom - *Il sacramento del matrimonio*, Roma 1990, s. 318-319; L. Chiappetta: „*La facoltà del vescovo resta per altro sempre delegabile...*“ - *Il matrimonio*, Roma 1990, s. 405.

**XIII. medzinárodné sympóziu
kánonického práva
sa uskutoční
od 5. do 8. septembra 2006
v Kňazskom seminári biskupa
Jána Vojtaššáka
v Spišskej Kapitule -
Spišskom Podhradí.**

**Všetkých priaznivcov právnej
a kánonickej vedy pozýva
na toto podujatie
Slovenská spoločnosť
kánonického práva.**

Túto publikáciu v súčasnosti nanovo vydala Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku so súhlasom autora pre vnútornú potrebu študentov.

Ak teda diecézny biskup vlastní moc udeliť *sanatio in radice* „in singulis casibus“ a pripustíme, že túto moc môže delegovať (v tom sú komentátori zajedno), potom konzekventne platí, že kto túto právomoc vlastní ako delegovanú, nemôže ju už subdelegovať, pokiaľ diecézny biskup výslovne neurčí inak (porov. kán. 137, § 4).

V každom prípade ten, kto vlastní delegovanú moc (aj v prípade *sanatio in radice*), musí mať k takému úkonu, resp. k takýmto úkonom, špeciálne poverenie (kán. 134, § 3) a aby neboli pochybnosti o platnosti udelenej delegácie, žiada sa o toto poverenie pri vykonávaní tejto právomoci opierať a výslovne sa naň odvolávať.

ZÁVER

Sanatio in radice je zaujímavým právnym inštitútom, ktorý v kánonickom práve existuje. Údajne tento právny inštitút siaha do čias pápeža Bonifáča VIII. (1294-1303), ktorý vyštudoval právo v Bologni.¹² Existujú však aj názory iných autorov, ktoré sa od spomínaného autora dosť odlišujú.¹³

Podľa môjho názoru v CIC 1983 mohla byť táto právomoc jasnejšie formulovaná, Lebo aj keď ostal v kódexe princíp, že *sanatio in radice* udeľuje Apoštolská stolica, *de facto* ju vykonávajú diecézni biskupi alebo tí, čo sú im podľa práva postavení na roveň (porov. kán. 1165, § 2 ako aj kán. 381, § 2, spolu s kán. 368), hoci nie sú vysvätenými biskupmi. Z tohto dôvodu tu ostáva ešte dosť neobjasnených otázok, ktoré napokon súvisia s výkonom moci riadenia v Cirkvi (kán. 129-144 CIC).

Autor:

ICLic. Jozef Šimurdiak

Lektorovali:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

prof. ThDr. ICDr. František Dluhoš, PhD.

Bibliografia

Pramene: Kódex kánonického práva, latinsko-slovenské vydanie, Bratislava 1996. GIOVANNI PAOLO II, Cost. Ap. *Pastor bonus*, Milano 1989. PAULUS PP. VI, Motu proprio *Pastorale munus*, v: AAS 56 (1964), 9. PAULUS PP. VI, Motu proprio *De Episcoporum muneribus*, v: AAS 58 (1966), 471-472.

Literatúra: ABATE, A., *Il matrimonio nella nuova legislazione canonica*, Roma 1984. BERSINI, F., *Il nuovo diritto canonico matrimoniale*, Torino 1983. CASTANO, J., *Il sacramento del matrimonio*, voll. II, Roma 1992. CONTE A CORONATA, M., *Institutiones iuris canonici*, vol. III: *De sacramentis*, Taurini 1947. CHIAPPETTA, L., *Il matrimonio*, Roma 1990. KELLY, J., *Pápeži dvoch tisícročí*, Bratislava 1994. MONETA, P., *Il matrimonio*, v: *Il diritto nel mistero della Chiesa*, vol. III, Roma 1992. SIPOS, I., *Enchiridion iuris canonici*, Pécs 1940.

12. „*Primum exemplum sanationis in radice occurrit tempore Bonifacii VIII.*“ - porov. I. SIPOS, *Enchiridion Iuris Canonici*, Pécs 1940, s. 653. O Bonifácovi VIII. pozri J. Kelly, *Pápeži dvoch tisícročí*, Bratislava 1994, s. 167-168.

13. „*Aliqui auctores ut primum exemplum sanationis matrimonii in radice afferunt dispensationem Concilii Aurelianensis anni 538, qua qui bona fide matrimonium inter consanguineos in gradu prohibito sub poena nullitatis contraxissent non erant se parandi unde eorum matrimonium in radice sanatum fuisse tenendum esset. Alii tamen aliter hanc concilii praedicti dispositionem interpretantur. Primum exemplum certum sanationis in radice dicitur esse sanatio matrimonii inter Ildemphonsum regem Lusitaniae et comitissam Poloniae circa annum 1301 facta. Usque ad finem seculi XVIII sanationes rariores fuerunt, inde ver a fine seculi XVIII frequentiores et nunc sat facile obtinentur. Quandoque sanationes in radice etiam globalim, pro omnibus matrimoniis alicuius provinciae, regionis aut regni datae sunt. Notissimae sunt sanationes hoc modo datae a Iulio III, a. 1554 pro Anglia; a Pio VII, a. 1801 et 1809 pro Galia; a Leone XIII, 2 Iunii 1892 pro insula Meletensi; a Pio X. constitutione Provida, 18 Ianuarii 1906 pro Germania et pro Hungaria*“ - M. CONTE A CORONATA, *Institutiones Iuris Canonici*, vol. III: *De sacramentis*, Taurini 1947, s. 950.

NOVÍ KARDINÁLI

Svätý Otec Benedikt XVI. zvolal na 24. marca 2006 do Vatikánu Konzistórium (t.j. plenárne zasadanie) kardinálov svätej Rímskej cirkvi a počas neho vymenuje nových pätnástich kardinálov po prvý raz od začiatku svojho pontifikátu. Aj tu sa Benedikt XVI. prejavil ako „pápež prekvapení“.

Počet nových kardinálov

Prvým prekvapením je veľmi nízky počet nových kardinálov. Je ich iba pätnásť. Zdá sa, že Ján Pavol II. menoval kardinálov v omnoho štedrejšom počte a dosť často zvolával konzistórium. Niektorí sa dokonca obávali, že ak bude počet kardinálov veľmi veľký, môže to viesť k tomu, že tento stav v Cirkvi stratí svoju výnimočnosť. Myslím si, že tieto obavy boli neopodstatnené. Kardináli sú zatiaľ bez ohrozenia exkluzívnym stavom v rámci Katolíckej cirkvi predovšetkým z dôvodu, že volia nového pápeža a spravidla spomedzi seba. Napriek tomu Benedikt XVI. vymenoval iba pätnástich nových kardinálov, z ktorých traja už prekročili 80. rok svojho veku a teda už nemajú právo voliť nového pápeža. Aké dôvody viedli Svätého Otca k tomuto prekvapivému kroku? Je to návrat k praxi menovania menšieho počtu kardinálov alebo nechce výrazne meniť zloženie kardinálov voličov zdedených po svojom predchodcovi? Skutočné dôvody však Benedikt XVI. neuviedol. Nikajký pápež to nerobil. Jednoducho sa to nezdôvodňuje. Kto bude kardinálom, je exkluzívnou vôľou pápeža.

Kuriálni kardináli

Druhým prekvapením je zdrcujúco nízke zastúpenie šéfov pápežských rímskych úradov v novovymenovanom kardinálskom kolégiu. Kardinálmi pôsobiacimi vo Vatikáne sa stali iba traja: pápežov nástupca v úrade prefekta Kongregácie pre náuku viery Američan Joseph William Levada, prefekt Kongregácie pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života Slovinec Franc Rodé a prefekt Najvyššieho súdneho dvora (Apoštolskej signatúry) Talian Agostino Vallini. Predpokladaných kandidátov však bolo viac. Kardinálom sa nestal napr. poľský arcibiskup a predseda Pápežskej rady pre laikov Stanislaw Rylko, americký arcibiskup a predseda Pápežskej rady pre masovokomunikačné prostriedky John Folley, predseda Pápežskej rady „Cor unum“ nemecký arcibiskup Paul Josef Cordes, ako aj generálny vikár pápeža pre mesto Vatikán taliansky arcibiskup Angelo Comastri. Omnoho prekvapivejším rozhodnutím Benedikta XVI. je fakt, že predsedu Pápežskej rady pre medzináboženský dialóg anglického kardinála Michaela Fitzgeralda odvolal z funkcie a poslal za apoštolského nuncia do Egypta. Je to skutočne neobvyklý, priam bezprecedentný počin v praxi vatikánskych úradov.

Kontinentálne rozloženie

Ak neberieme do úvahy vatikánskych kardinálov, v novovymenovanej skupine sa nachádza šesť Európanov: Jean-Pierre Ricard z Bordeaux (Francúzsko), António Canisares Llovera z Toleda (Španielsko), Stanislaw Dziwisz z Krakova (Poľsko) a Carlo Caffarra z Bologne (Taliansko), ale ďalší dvaja boli menovaní iba za špeciálne zásluhy a majú vyše 80 rokov (nemôžu voliť nového pápeža). Jeden z nich je Talian Andrea Cordero Lanza di Montezemolo (navrhol Benediktovi XVI. pápežský erb) a francúzsky jezuita kňaz Albert Vanhoye. Dvaja noví kardináli pôsobia na americkom kontinente: Sean Patrick O'Malley je arcibiskupom v Bostone (USA) a Jorge Liberato Urosa Savino je arcibiskupom v Caracase (Venezuela), traja pôsobia v Ázii, kde zastupujú silné cirkevné spoločenstvá: Joseph Zen Ze-Kiun je biskupom v Hong Kongu (Čína), Nicholas Cheong-Jin-Suk je arcibiskupom v Soule (Južná Kórea), Gandencio Borbon Rosales je arcibiskupom v Manile (Filipíny) a jeden v Afrike, ktorý má už po osemdesiatke, Peter Poreku Dery je emeritným arcibiskupom v Tamale (Ghana).

Vekové zloženie

Najmladším novovymenovaným kardinálom je španielsky arcibiskup z Toleda Antonio Canizares Llovera, ktorý má 60 rokov, a najstarším je africký kardinál a emeritný arcibiskup Tamaly z Ghany Peter Poreku Dery, ktorý má 87 rokov. Celkovo najmladším členom Kolégia kardinálov tak i naďalej ostáva 53-ročný maďarský prímás a arcibiskup Ostrihomu a Budapešti kardinál Péter Erdő, ktorého vymenoval ešte Ján Pavol II.

Kardináli voliči

Najvýznamnejšou úlohou Kolégia kardinálov je voľba pápeža. Po vymenovaní nových kardinálov Benediktom XVI. by mohlo voliť pápeža 120 kardinálov. Polovica z tohto počtu sú Európania (60), tridsaťšesť pochádza z amerického kontinentu, trinásť sú Ázijci a dvaja z Oceánie. Počet kardinálov je však vyšší. Prekročili však vek 80 rokov a tým stratili právo voliť pápeža. Do tejto skupiny patria aj obaja slovenskí kardináli Jozef Tomko a Ján Chryzostom Korec.

Autor:

ICLic. Jozef Skupin

NOVÍ KARDINÁLI VOLIČI

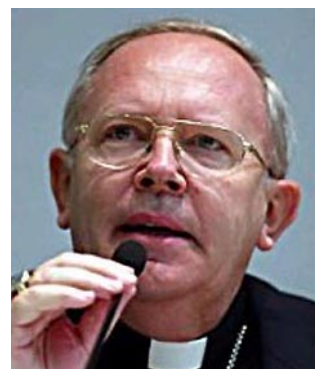
William Joseph Levada
prefekt Kongregácie pre
náuku viery (* USA)

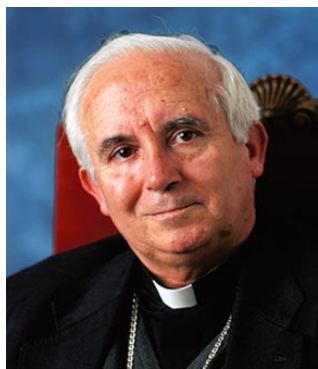
Franc Rodé, CM
prefekt Kongregácie pre
„rehoľníkov“ (* Slovinsko)

Agostino Vallini
prefekt Apoštolskej signatúry
(* Taliansko)

Jean-Pierre Bernard Ricard
arcibiskup v Bordeaux
(* Francúzsko)

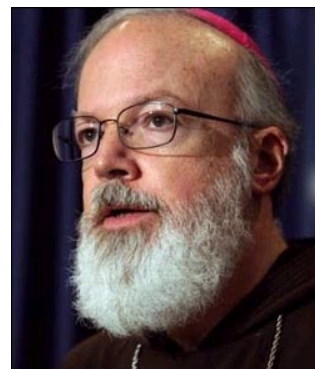
Antonio Cañizares Llovera
arcibiskup v Toledě
(* Španielsko)

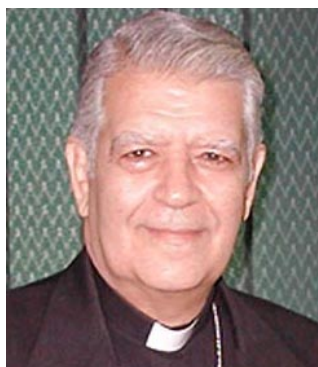
Stanisław Dziwisz
arcibiskup v Krakove
(* Poľsko)

Carlo Caffarra
arcibiskup v Bologni
(* Taliansko)

**Sean Patrick O'Malley,
OFM Cap.,** arcibiskup
v Bostone (* USA)

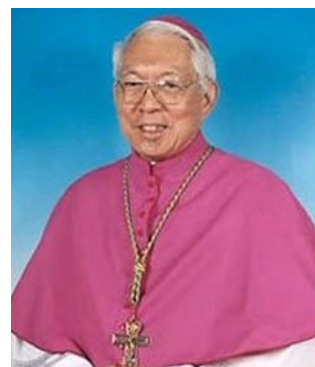
Jorge Liberato Urosa Savino
arcibiskup v Caracase
(* Venezuela)

Joseph Zen Ze-Kiun, SDB
arcibiskup v Hong-Kongu
(* Čína)

Nicholas Cheong Jin-Suk
arcibiskup v Soule
(* Južná Kórea)

Gaudencio Borbon Rosales
arcibiskup v Manile
(* Filipíny)

Zodpovedný redaktor: Dr. Jozef Skupin. Redakčná rada: prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD. (predseda); prof. ICDr. ThDr. František Dluhoš, PhD.; ICDr. Miloš Pekarčík, PhD. Grafická úprava: Mgr. Marián Jabrocký. Jazyková spolupráca: Mgr. Slavomíra Glovňová. Vydáva Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka, Spišská Kapitula 12, 053 04 Spišské Podhradie pre Cirkevný súd Spišského biskupstva. Adresa redakcie: Cirkevný súd Spišského biskupstva, Spišská Kapitula 13, 053 04 Spišské Podhradie, tel./fax: 053/4194177, internet: <http://tribunal.kapitula.sk>, e-mail: tribunal@kapitula.sk. Cenzor: ThDr. Alojz Frankovský, PhD. Imprimatur: Mons. prof. ThDr. František Tondra, spišský diecézny biskup, z dňa 8. 11. 2002, prot. č. 227/2002. Registračné číslo: MK SR 2893/2000, ISSN 1336-1600, EAN 9771336160003 08. Tlač: Tlačiareň Kežmarok.